

תורה
עולמית

קובץ תורה
חגיגה - וישב
תשנ"ז



תוכן עניינים

לאור הנר - הקדמה, שלהבת שעולה מאליה..... כ

הרה"ג רבי יצחק שכטר שליט"א קבעים ימים טובים כהלל והודאה..... ה

מרח המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל המבט העמוק של חנוכה..... ט

הרה"ג רבי יעקב ישראל בייפוס סולת ימי החנוכה..... יב

הרב אהרון זריהן זה קנה חכמה..... טו

הרב אברהם לנדסמן אורך ימים בימינה..... יז

הרב ישראל ארלנר הנחנות ליום הולדת..... יט

הרב ניר חג'י ערבית ונרות חנוכה איזה מהם קודם..... כב

הרב מנחם קלמן • משנת הש"ר מאי חנוכה • מלך ואלוף - פרשת וישב..... כד

הרב ישראל ארלנר • אליבא דהלכתא הדלקה בבית הכנסת..... כח

הרב דב סוקולובסקי מעותר קנקנים לחנוכה..... לא

הרב נתן פוגל קבעו שיר ורננים | סיפור לחג..... לח

זמני היום

שבת חנוכה - וישב

4:04	הדלקת הנרות
6:32	נץ החמה
8:15	סוזש"ק א'
8:24	סוזש"ק ב'
9:03	סוזש"ק גר"א
9:53	סו"ז תפילה
11:33	חצות
4:34	שקיעה
5:14	צאת שב"ק ויו"ט
5:46	ר"ת

יח"ל ע"י



כל הזכויות שמורות
בסלון תשפ"א

לקבלת החוברת במייל:

mishnatar@gmail.com

ע'מוד: המפיק - 054.8448706

עיצוב: שלום - 054.8411200

כל ישראל יש להם חלק

בנתיבת ספר תורה

לעילוי נשמות מרח המשגיח רבי דב יפה זיע"א



077-449-3-559



לאור הנר שלהבת שעולה מאליה

עצם הדלקת הנרות בבית המקדש, נראית לכאורה מעשה טכני פשוט. לוקח אהרן נר, ומדליק בו את שבעת נרות המנורה. נדמה כי לא צריכים מיומנות נדירה או 'עבודה' מיוחדת כדי להדליק את המנורה. נדמה, אמרנו.

אבל, בפסוק המצווה על הדלקת הנרות במנורה הטהורה בבית המקדש, נאמר לאהרן "בהעלותך את הנרות". לא נאמר לו "בהדליקך" או בכל לשון הבערה אחרת, אלא דווקא לשון "בהעלותך". ולמדו מכך חז"ל (מובא ברש"י בפרשת בהעלותך) שצריך אהרן להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

כלומר, אהרן מדליק את הנרות, מבעיר בהם את הניצוץ הראשוני, אך השלהבת צריכה לעלות מאליה ולהאיר במנורה.

כלל זה, אינו רק בהדלקת המנורה, אלא בחיים בכלל. כשמגדלים ילדים או מחנכים תלמידים, כאשר נותנים השראה לאנשים אחרים ברעיונות או מלמדים אותם כישורים או ידע.

זה הכלל בבית פנימה, בשדה החינוך, במקום העבודה ובכל מקום אחר בחיים שבו אנשים נפגשים ומשפיעים אלה על אלה.

בתחומי החיים האלה אשר נדרש בהם האתגר הזה שבו האש צריכה להישאר צמודה ל"הפתילה" עד שהשלהבת תעלה מאליה. היכולת לקרב אש לפתילה ואז לתת לשלהבת לעלות מאליה היא תכונה חיונית למי שמבקש להצליח כהורה או כמורה.

עת ללחוץ ועת להרפות. עת לקרב את האש אל הפתילה, ועת להרחיק את האש מן הפתילה, ולהניח לה לפתילה להיות עולה מאליה.

לא פעם קשה להרפות מילד או מתלמיד. אנו עשויים להגיע לרמת מעורבות אישית שעלולה להקשות עלינו מאד להרפות מהם. אך האמת היא שרק אם נרפה ונניח "לפתילה" - לילד, לתלמיד וכו' - להידלק ולשלהבת שלו לעלות מאליה, רק אז נמלא את תפקידנו החינוכי כהורים או כמורים. לא נוכל לחיות את חייו של אדם אחר במקומו. אנו חייבים רק לאפשר לו את האמצעים להצליח בחייו ולהגיע להישגים.

כן למדנו מהלשון של חג החינוך - החנוכה. רוח בלשון העם שהלשון 'חינוך' הינו הלימוד בעצמו, ההוראה עצמה בין הרב לתלמידו, בין ההורה לבנו. אך יום **חנוכה** המזבח בביהמ"ק השני מלמדנו שלא כן אלו פני הדברים, יום חנוכה המזבח הינו היום בו החלו להעלות אש על המזבח, ואילו הימים בהם **בנו** את המזבח כלל לא מוזכרים. כך גם 'מי אשר בנה בית ולא **חנוכו**', אם החינוך הינו תהליך הבניה - הלימוד, מה הדמיון למי שארס אשה ולא נשאה.

אלא שמלאכת החינוך מתחילה היכן שאני - ההורה / מורה, עזבתי, לחנוך דבר פי' לראות מה כיצד כל תהליך ההתלמדות מוכיח את עצמו. ובחינוך ילדים, לאפשר לילד ללמוד מה טוב ומה לא, באיזה דרך הולכים ומאיזה נמנעים. ומכאן, **חנוך** לנער ע"פ דרכו - תאפשר לו (כל ילד ע"פ הדרך המיוחדת לו) להבין אורחות חיים, בהם יילך בצעירותו, אז גם כי יזקין לא יסור ממנה'.

הצד השני של המטבע בעניין זה חשוב ותקף לא פחות. אסור לכהן להרחיק את האש מהפתילה בטרם עת. הוא חייב לוודא שהשלהבת של הפתילה יציבה כשהוא מסיר את האש שלו מן הפתילה.

להורים ולמורים יש אחריות כל זמן שהילד או התלמיד לא מסוגל להעלות שלהבת בהירה משלו. פעמים רבות בחיים קשה להצית את הלהבה באנשים אחרים. נדמה שהאש לא הצליחה להדליק שלהבת שבוערת בכוחותיה שלה. לכן יש נטייה למצית הלהבה להתייאש ובסופו של דבר לזנוח את המאמץ, ואז התוצאות הן הרות אסון...

אין שני מקרים דומים, ולפיכך אין כללים שאפשר להחיל במקרים כאלה. עם זאת, בוודאי ברור לכל שיש צורך בסבלנות אין-קץ ובמאמצים ללא לאות לפני שמגיעים למבוי סתום ולנקודת אל-חזור. יש ילדים שמאחרים 'לפרוח' ולכן הלהבה שאמורה להצית אותם צריכה להישאר צמודה לפתילה שלהם יותר זמן מהרגיל. מטבע הדברים, אלה שיקולים שמשנתנים מאדם לאדם ואין קביעות חד-משמעיות.



נברך את העוסקים במלאכה, מי בכתבו, מי בעפרונו ומי בממונו. שיזכו יחד עם בני ביתם לאור באור התורה. וזו ההזדמנות להודות בכל לב לכותבינו הקבועים, אשר מדי שבת בשבתו מביאים לביתנו את מיטב הגורן והיקב, שמנה של תורה.

ראשית נודה לכל רבני היישוב, רבני הקהילות וראשי הכוללים אשר בנפש חפצה מזכים אותנו בדברי תורתם. ולרבנים החשובים:

הגאון רבי **יעקב ישראל בייפוס** שליט"א המגיש לנו לקחים נאים בראי הזמן.

הרב **ידידיה שוורץ** שליט"א אשר עמל מדי שבוע במסירות אין קץ, בכדי להביא בפני קהל רב שיחות וועדים שטרם עלו על פני הכתב, מאת מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה צוק"ל.

הרב **אברהם לנדסמן** שליט"א אשר מפלפל כדרכה של תורה בדברים הצריכים בירור, ואף מגיש לנו ממטעמיו כדרכו המיוחדת.

הרב **מנחם קלמן** שליט"א אשר דולה מדי שבת בשבתו מבארו של הש"ר הירש זצ"ל השקפות יהודיות טהורות אשר כמים קרים הם לדורנו - נפש עייפה.

הרב **ישראל ארלנגר** שליט"א אשר מביא לידיעתנו הלכות חשובות שפעמים ונשתכחו מפאת הדישה בהם, עמלו ויגיעו על כל פרט ופרט ניבטת מכל מילה ומשפט.

הרב (הר"י) **דב סוקולובסקי** שליט"א אשר מדי חג בחגו וזמנים מיוחדים מביא לידיעתנו פנינים והלכות אשר טמונים עמוק באוצר השמור לחכמים ויודעי בינה, ולידידו הטוב הרב אריאל ביטון על עזרתו הרבה בעניין.

ולכל קהילות הקודש באשר הם, אשר מדברי תלמידי חכמיהם אנו ניזונים מדי שבוע, יישר כח.

ולא נמנע טוב מבעליו, ונודה לקופ"ח הכללית על השותפות האמיצה לתועלת הציבור במקומנו, תודה לכל העוסקים שם במלאכה, ישלח הקב"ה הצלחה בכל מעשי ידיכם אמו"א.

הנוכה שמה

מערכת משנתה של תורה



הרה"ג רבי יצחק שכטר שליט"א קבעום ימים טובים בהלל והודאה

ספר עמק ברכה עמוד על מה ששאלה הגמ' "מאי חנוכה", ולא הזכירה אלא את נס פך השמן, ולא את נס המלחמה. ואילו ב'על הניסים' העמידו בעיקר את נס נצחון המלחמה, ולא הזכירו את נס פך השמן. [ומה שאומרים בסוף "הדליקו נרות בחצרות קדשיר", נראה שאין הדברים אמורים על הדלקת המנורה אלא על הדלקה שהדליקו בחצרות בית המקדש לפרסם את הנס של הנצחון].



והאריך שם לבאר, שבניסי החנוכה ישנם שני חלקים. האחד, הנס של הנצחון במלחמה כמו שהאריכו ב'על הניסים'. והשני, נס פך השמן שמצאו פך שמן טהור.

ובזה חילק וכתב, שהלל והודאה לא שייך אלא על נס הנצחון במלחמה, מכיון שהלל לא אומרים אלא על נס שיש בו משום גבורות ה', [נס שלא כדרך הטבע רבים ביד מעטים, גבורים ביד חלשים], ויש בו גם מהטבות ה'. וזה אינו שייך אלא על נס המלחמה, שתרוויהו איתנייהו ביה. מה שאין כן נס פך השמן, שלא היה בו משום הטבות ה', אין בו חיוב הלל והודאה.

ולכן גם ברכת 'על הניסים' אינה אלא על נצחון המלחמה ולא על נס פך השמן, ורק מצות ההדלקה היא באה על נס פך השמן זכר לאותו הנס של מציאת הפך שמן טהור. ולכן כששאלה הגמ' "מאי חנוכה", לא הק' אלא מדוע אנו עושים את החנוכה שמונה ימים, וע"ז באה התשובה משום נס פך השמן, ולכן לא הזכירה הגמ' אלא את נס הפך ולא את נצחון המלחמה, מכיון שהנס של נצחון המלחמה היה רק יום אחד, משא"כ ב'על הניסים' וההלל שאומרים, שבא על הנצחון, זה אינו מוזכר אלא ב'על הניסים' ובאמירת ההלל, ועיי"ש עוד מה שהאריך בענין זה.

ובאמת שהדברים צ"ע, מכיון שברכת 'על הניסים' אנו מברכים בשעת



ההדלקה, וכמו"כ בפזמון "הנרות הללו" אנו מודים ומזכירים את המלחמות. ולדבריו, לא היה מקום לקרוא את ההלל, ולומר 'על הניסים' אלא ביום הראשון, ושאר הימים ידליקו רק נר בלבד, [ואמנם יש שתייצו שעושים את החנוכה שמונה ימים אע"פ שנס פך השמן היה רק שבעה ימים, מכיון שהיום הראשון הוא על נס הנצחון, ושאר הימים הם על ריבוי השמן שהמשיך לדלוק, ובהמשך יתבאר בעז"ה]

וביותר יל"ע בדבריו, שהרי במפורש סיימו שם בברייתא "וקבעום ימים טובים בהלל ובהודאה", ומבואר שכל השמונה ימים כן הדברים שקבעום בהלל והודאה.

ולכן היה נראה בביאור הדברים, ע"פ מה שידוע מדברי הקדמונים, שהבדילו וחילקו בין ימי החנוכה לימי הפורים. ותמצית דבריהם, שבחנוכה היתה הגזירה מכיון שנתרשלו בעבודה, והגזירה היתה בביטול העבודה, ולהשכיחם תורתו ולהעבירם מחוקי רצונו. והאופן לביטול הגזירה היה, על ידי שהראו מסירות נפש להחזיר עטרה ליושנה. וכמש"כ הר"מ, וכמו שאנו אומרים ב'על הניסים' כשצר להם לישראל, וכן ב'על הניסים' אנו מזכירים שעמד להם בעת צרתם. [צרה היא מה שאדם מיצר לעצמו].

ולכן הזכירו ב'על הניסים' את אופן המלחמה שהיו מוכנים למסור עצמם מעטים מול מרובים חלשים מול גבורים, מכיון שהאופן לבטל את הגזירה מול עוקרי התורה הוא רק במסירות נפש [וכמש"כ כ"ז בקובץ מאמרים בשם החפץ חיים], והנצחון במלחמה היה טמאים ביד טהורים. שלכאורה צ"ע, מה נס יש בכך, אלא שכאן באו לבטא את מהות המלחמה שלמענה נלחמו.

[בנוסף התפילה של הר"מ מצינו דבר נפלא, שבעל הניסים' של חנוכה הזכיר "על המלחמות", ובפורים לא הזכירו ד"ז. וביאור הדבר, שכשהמלחמה על רוחניות יש להודות גם על הכח והרצון שנתן בורא עולם לצאת למלחמה, משא"כ כשהגזירה היא על הגופות אין הודאה על המלחמה, וההודאה היא רק על הנצחון].

ומטעם זה, גם הזכרון שאנו עושים לזכר הנס הוא בהלל והודאה, ולא במשתה ושמחה. וכ"ז בשונה מימי הפורים, ששם הגזירה היתה מחמת שנהנו מסעודתו של אותו רשע, והגזירה היתה להשמיד להרוג ולאבד - גזירה על הגופות, ואופן ביטול הגזירה היה על ידי צום וזעקה ולא במלחמה. וצורת זכרון הנס הוא במשתה ושמחה - הנאת הגוף.

וכמו"כ מצינו חילוק באופן הזכירה, שבפורים הפירסום בקריאת המגילה שהיא ברוב עם דוקא, משא"כ בחנוכה הפירסום הוא נר איש וביתו. הפירסום הוא דוקא פירסום שלו עצמו ובני ביתו, ומתוך כך להאיר לבני רה"ר ולפרסם בכך את הנס, משא"כ בפורים שהפירסום הוא על נס ההצלה, הפירסום הוא ברוב עם בדוקא.

ומצינו חילוק נוסף בזמן זכרון הנס, שבחנוכה חנו בכ"ה ועושים יום טוב בכ"ה. ואילו בפורים חנו בי"ג ועושים יום טוב בי"ד. [ומטעם זה באמת כתב הפר"ח שגם בחנוכה חנו בכ"ד]. ולמשנ"ת יש לבאר, שכשהמלחמה על רוחניות ולהשיב את העבודה, המנוחה היא ביום



שחוזרים לעבודה ואין מקום לדחות את היום טוב למחר, משא"כ בפורים שהמלחמה על הגופות, יש ליתן יום מנוחה ורק לאחר מכן לעשות את היום טוב.

ולפ"ז יש לבאר פשוט שנס פך השמן ונצחון המלחמה דבר אחד הוא, מכיון שהנצחון המוחלט במלחמה היה במציאת פך שמן טהור, משום שכל המלחמה של היונים היה לטמאות את השמנים - לטמאות את חכמת התורה, לעסוק בתורה ולא בצורה ובאופן שצריך לעסוק בה, ונצחון זה בא לידי ביטוי במשך כל השמונה ימים שהספיק הפך להדלקה של שמונה ימים.

ונס זה הוא הטבה לדורות. וכמש"כ הרמב"ן בפרשת ויחי שאלמלי חסידי עליון אלו (החשמונאים) נשתכחו התורה והמצוות מישראל, ואין לך הטבה גדולה מזו שחזרה תורה לישראל בטרתה. וכמו שאנו אומרים בזמירות שבת בקטע של גלות יון [וצפיר העיזים] "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו".

וע"ז קבעו את הימים בהלל והודאה כל שמונה, וכן הדלקת נרות כל שמונת הימים, [ועי' בשפת אמת שכתב לחלק בין נס פורים שלא אומרים עליו את ההלל, לעומת נס חנוכה שאומרים עליו את ההלל, משום שבפורים אכתי עבדי אחשוורוש אנן - בגלות הגופנית, משא"כ בחנוכה אפשר לומר הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה - עבדי גלות יון].

ב) עוד יש לעמוד על מה שאמרו "לשנה אחרת קבעום ימים טובים בהלל והודאה", ומדוע לא קבעום ימים טובים באותה שנה.

ונראה, שהדברים מבוארים. שנחלקו הר"מ ורש"י בביאור דברי הגמ' שקבעום ימים טובים בהלל ובהודאה, שדעת רש"י נראה שהימים טובים הם בכך שלא מספידים ומתענים, והלל הוא כפשוטו, והודאה זה ב'על הניסים'. אמנם מדברי הר"מ נראה, שקבעום ימים טובים, הביאור הוא שקבעו אותם לימי שמחה, ומתוך כך קבעו לומר גם הלל בימים אלו. דלולא זה לא היה מקום לומר הלל.

וכפי שהאריך מרן הגר"ז, שאין לומר הלל על הנס, אלא באותו הזמן של הנס ולא לאחר זמן. ולכן קבעום ימים טובים - ימי שמחה, וממילא אפשר לומר בהם הלל, [ע"ד שביאר הרמב"ן בספר המצוות שהלל ביום טוב הוא מה"ת מדין שמחת יום טוב, ועי' במשנה ברורה בסימן תקכ"ט שהנודר להתענות מבשר ויין, צריך לאכול בשר ויין בחנוכה ואין הנדר חל על ימים אלו]

ומה שאמרו בהודאה נראה בר"מ שאין הכוונה ל"על הניסים" אלא להדלקת נר חנוכה - שההדלקה צריכה להיות מתוך הודאה, וזו כל מהותה של ההדלקה, להודות על הנס. [ודין 'על הניסים' לא נזכר בר"מ כלל בהלכות חנוכה אלא בהלכות תפילה]

ועפ"ז אפשר לבאר את דברי הב"ח, שהביא את דעת מהרי"ש, שאומרים 'הנרות הללו' בין ברכת 'להדליק' לברכת 'על הניסים' קודם שידליק. והדברים צ"ב, איך יאמר על הניסים בין ברכת המצוות למצוה, והלא בעינן שהברכה תהיה עובר לעשיה, [וכן הק' במהרי"ל], ולדעת הר"מ הדברים מבוארים שאמירה זו היא חלק ממצות ההודאה שזו מהותה של המצוה, ולכן חשוב הדבר עובר לעשיה.



וד"ז מבואר בר"מ שההלל הוא מדין היום טוב - שהיום טוב הוא זה שמחייב את ההלל, משא"כ הדלקת הנרות - ההודאה, אין היום טוב מחייב אלא הוא זכרון לנס, ולכן כתב הר"מ שהדלקת הנרות היא מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה, ובא לומר בזה שזו מצוה זכר לנס כקריאת המגילה ואינה מדין היום טוב, [וכן מבוארים הדברים בתוס' בתענית כ"ח., ובר"ה י"ח: כן שמעתי מהגאון רבי שלמה ברעוודא זצ"ל עיי"ש בדבריהם]

ובזה מבואר מה שנשים פטורות מהלל בחנוכה, וחיובות בהדלקת הנרות. מכיון שההלל הוא מדין היום טוב ובזה נשים פטורות מכיון שזו מצות עשה שהזמן גרמא. משא"כ הדלקת הנר, שזה לא מדין היום טוב, אלא לפרסומי ניסא, בזה נשים חייבות כקריאת המגילה. שאף הן היו באותו הנס.

[ואינו דומה להלל של ליל פסח שנשים חייבות (תוס' סוכה ל"ח.) דשם ההלל הוא על הנס משום שבכל דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה ממצרים וממילא אין ההלל מדין היום טוב אלא מדין הלל על הנס]

ולפ"ז יש לבאר שקבעום בהלל והודאה רק לשנה אחרת, מכיון שבאותה שנה יכלו לומר הלל גם בלא שהיה יום טוב מדין הלל על הנס, ורק לשנה אחרת שלא יכלו לומר הלל מדין הלל על הנס, שוב קבעום לימים טובים ושוב יכלו לתקן לומר הלל.

[גם לדעת הראב"ד שההלל של חנוכה הוא הלל על הנס, כמבואר בחדושי מרן הגרי"ז, יש לחלק בין הדלקת נרות שנשים חייבות, להלל שנשים פטורות. מכיון שלא חייבו משום 'אף הן היו באותו הנס' אלא את המצוה המיוחדת שמזכירה את הנס, כקריאת המגילה והדלקת הנר. משא"כ הלל שזו הודאה כללית ולא מזכירה את הנס בפרטות וביחוד, בזה לא חייבו את הנשים].

אנו נמצאים בימים שכמדומה שמימות עולם מזמן המבול לא היו, ימים שכל העולם מקצה לקצה נפגע ממכת המגפה. אנשים, נשים, טף וזקנים. כל אחד נפגע בכל תחום מתחומי החיים. כל אחד באשר הוא. ימים אלו מחייבים אותנו בהודאה על כל יום ויום שאנו זוכים לבוא לחצרות בית ה'.

תפילות 'מודים על נסיך שבכל יום' מקבלים משמעות אחרת לגמרי, המשמעות של הבקשה 'הטוב כי לא כלו רחמך' שנתמיד בבריאות איתנה מקבלים משמעות אחרת, [ולעולם מתוך הודאה באה בקשה], ועל כן הימים האלו שכל מהותם ימים של הלל והודאה צריכים להביא אותנו לחיזוק בעבודת התפילה, שכל כולה הודאה על העבר ומתוך כך בקשה על העתיד. "להגיד בבקר חסדך" ומתוך כך "ואמונתך בלילות".





מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל המבט העמוק של חנוכה

❧ ביאור מחודש בברכת 'על הניסים' ❧ המידות של האדם

הם הקובעים את השקפתו ❧

מובא בשם מרן הרב שך זצוק"ל שהיה מעורר, שכן תורה לא צריך להיות שטחי, המון העמים הם שטחיים אבל בן תורה לא צריך להיות שטחי, בן תורה צריך להעמיק בכל דבר. המבט השטחי על חנוכה הוא, שהייתה צרה גדולה, ה' הציל אותנו בצורה של נס, ועל כך צריך להודות ולהלל, אבל ההבנה העמוקה יותר, היא שתכלית הנס היא, ללמוד שכל החיים זה נס, לזכור שכל החיים הכל תלוי בהקב"ה, כמו שאנו אומרים 'זאתה מחייה את כולם', וכן הוא ברמב"ן המפורסם בפרשת בא, שמן הניסים הגלויים אנו למדים, שאין לנו טבע ומנהגו של עולם כלל, אלא אם יעשה מצוות יצליחנו שכרו וחסו ושלומו להיפך יכריתנו עונשו, הכל זה השגחת ה'.



ב. אחד מהדברים שהיצר הרע עובד עלינו, הוא להקטין אותנו - 'מי אנחנו' שנחשוב שאיננו ראויים לחיים עליונים, אך האמת היא שיש לנו נשמה מאוד עליונה, יותר מנשמות המלאכים. הרב שך זצ"ל היה פעם בשישיבא אצלנו ב'כפר חסידים', הוא התבטא אז: התורה מאוד מעריכה אותנו, היא דורשת מאיתנו שנחיה בהתאם. ה' רוצה שנחיה אתו. בספר חרדים כותב על המצווה "תנה בני לבך ל'" נכסוף נכסף אבינו שבשמים, שתמיד נחשוב בו יתברך ולא נפרד ממנו. 'שוייתי ה' לנגדי תמיד' זה ההתחלה של השלחן ערוך. רבי צדוק מלובלין אומר, רוח הקודש שרתה על הרמ"א שכתב זאת תיכף בהתחלה, כי זה באמת היסוד, שאדם יחייה עם הקב"ה. כשאדם יודע שהכול בהשגחת ה', וה' הוא אבינו ורוצה תמיד בטובתנו



בעולם הזה ובעולם הבא, זה חיים אחרים. הרבה פעמים אדם חושב, שאם הוא ישיג דבר מסוים, אז יהיה טוב, וכשהוא לא השיג אותו הוא הצטער, אחר כך הוא ראה שזה יצא לטובתו.

ג. כתוב לגבי שבת "בְּיַיִן וּבְיֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעַלְמָּה כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפְּשׁ" שהשבת נהייתה הנפש של הבריאה של ששת ימים, אין חשיבות לששת הימים בלי השבת, **השבת נותנת את המבט האמיתי**, איך להסתכל על החיים. גם המועדים, הם הנשמה של השנה. גם חנוכה מלמד אותנו, שאין טבע, שהכול רצון ה'.

ד. בחנוכה רואים את הדבר המופלא, שמתני מעט ניצחו מעצמה אדירה, זה לדוגמא, כמו שנשמע היום, שכמה בחורי ישיבה ניצחו את אמריקה. איך אפשר להבין את זה ? אלא כיון שהם מסרו את נפשם, ה' עשה להם נס למעלה מדרך הטבע. זה נוגע לנו באמת לכל החיים, שעם מסירות, יהיה לנו סייעתא דשמיא גדולה. כדי שהאדם יהיה מסור להקב"ה, עליו ללמוד ספרי מוסר שמחזקים אותו, כגון כמה התורה חשובה, **כנגד מה הוא מחליף את התורה**. אנו הרי לא נמצאים במצב בו אנו רעבים לאוכל. רבי אלה' סיפר לי, שהיה מצב בו הוא אכל רק פעם אחת ביום, לא בגלל שהוא לא היה צריך יותר, אלא פשוט לא היה. היה זמן שבחורי ישיבה היו צריכים להסתובב על פתחי הבתים ולשאול האם אפשר לאכול אצלם 'ימים'.

אחד סיפר שהוא אכל בשבת אצל בעל הבית אחד, בתוך הארוחה הגישו מנה של 'אוכל שמן' אותו בחור ידע שקיבתו לא תוכל לעמוד בזה, כיון שהוא לא הורגל בכך והחליט שלא לאכול, אך אותו בעל הבית שהבחין בהיסוסו של התלמיד אמר לו : מה זה, **לבזות מאכלי שבת?** (אגב, משם נודע לי המושג של 'לבזות מאכלי שבת'. בדומה לזה מסופר על 'הקהילות יעקב' שביקש שיניחו לפניו את המנה והוא ייקח כפי צרכו, כדי שלא לבייש את המאכלים, אם ייקח מנה גדולה וישאיר). לבסוף אותו בחור הקיא. בשבת השנייה, בעל הבית לא ויתר ושוב הוא הקיא, כך במשך כמה שבתות, עד שאותו בחור התרגל. אנחנו צריכים לחשוב, איך הדורות שלפנינו היו מסורים לתורה, אנו ניפגש עם אותם דורות, לא כדאי שנתבייש. אם הם התגברו על קשיים, קל וחומר איך אנו צריכים להתגבר עם התנאים הטובים שלנו, שלא נבזז את הזמן.

ה. יוון שלטה על העולם, היוונים נחשבו אז לבעלי תרבות. אגב, הרמב"ם במורה נבוכים כותב שכל החכמות של הגויים הגיעו מאיתנו - משלמה המלך ע"ה, רק שבמשך הזמן נשכח מאין המקור. יוון עסקה בחכמת הטבע, חכמת השכל האנושי. אם רואים אחד מחכמי האומות שהוא חכם מופלג, מברכים עליו 'ברוך שחלק מחוכמתו לבשר ודם', החכמות זה דבר מועיל, אבל כתוב שכל העולם כולו אינו שווה לדבר אחד מן התורה וכותב המהר"ל שגם החכמה שנמצאת בעולם אינה שווה, כי חכמת התורה לעומת חכמת העולם, זה סוג אחר לגמרי. כשרואים את כל החכמה הנמצאת בבריא, איך שהעולם מסודר, את החוקים הנפלאים, למעשה אם הוא נשאר



בזה, הוא נשאר למטה, לעומת זה יש מי שעל ידי החכמות זה מועיל לו לתורה, זה מועיל לו להכיר את הקב"ה, כך שבעצם **החכמה זה סולם לעלות למעלה**, אבל אם האדם לא עולה על הסולם, הוא נשאר למטה. להיות אחד שהוא כל הזמן מתפעל מהטבע, אבל הוא לא עולה להקב"ה, הוא נשאר למטה.

היוונים רצו להשפיע על היהודים שיעזבו את התורה וידבקו בחכמות שלהם. הגויים למרות שהייתה בהם חכמה, הם לא זכו לנבואה, לא זכו לניסים למעלה מן הטבע, לא זכו להשראת השכינה. אפשר לומר, שזהו ההסבר במה שאנו אומרים בעל הניסים **"כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל"** מלכות יוון עמדה להצר לנו, כיון שהם מקנאים בנו, **"על עמך"** - בגלל שהם **"ישראל"**. לנו הקב"ה נתן את התורה, בנו הקב"ה בחר להשרות את שכינתו. הפירוש 'ישראל' כתוב בתורה שהיא 'כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל' 'שרית' זה לשון שררה. ישראל הם שולטים על עצמם. אחד הפירושים של "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קודש" - 'ממלכת כהנים', שרים, מה הפירוש שרים, שרים על עצמם. הגויים לא מאמינים שישראל שולטים על עצמם. הם חושבים שהם מתנהגים כמו הכמרים שלהם, שבסתר עושים את התועבות שלהם. **"להשכיחם תורתך"** - לבטל מהם את מעלתם. הקשר של עם ישראל להקב"ה, הוא רק בזכות התורה, הם רוצים שלא נהיה קשורים להקב"ה.

1. הרמב"ן כותב על אריסטו היווני, שהוא הגיס לחשוב, שכל מה שהוא אינו משיג, זה איננו. אך האמת שהשכל האנושי לא יכול להשיג את הכל. צריך להבין על מה התבסס אריסטו במחשבתו, שכל מה שאיננו משיג הוא לא קיים. הרמח"ל כותב בספרו 'דרך תבונות' שמצד חכמת ההיגיון, אם יש; לנו ראייה על דבר, נקבל אותו, אם תהיה לנו ראייה נגדו, נכחיש אותו, ואם לא תהיה לנו ראייה לא בעדו ולא כנגדו, נסתפק בו. האם לאריסטו היתה ראייה שמה שהוא לא משיג הוא איננו. כיון שלא הייתה לו ראייה, מצד האמת היה צריך להיות, שהוא יסתפק, אבל כיון **שהמידות של האדם קובעות את השקפתו** הוא לא היה מסוגל לחשוב שיש משהו שהוא לא מבין. אריסטו, דווקא בגלל שהוא כה גדול בשכלו, היה גם בעל גאווה גדול, הוא לא היה מסוגל לחשוב שיתכן שיש משהו קיים מעבר למה שהוא משיג.

מה שאנחנו צריכים לעמוד על המשמר "תשת חושך ויהי לילה" זה העולם הזה שדומה ללילה, בלילה לא רואים, אבל ה' ריחם עלינו ונתן לנו את התורה, "השליך אמת ארצה" "נר מצוה ותורה אור", המטרה זה העולם הנצחי לא העולם הארעי, העולם הקדוש. כל מה שאנו נמצאים כאן, זה רק בשביל להשיג את האושר הנצחי. הרב ברעוודה היה מעורר, על פי הסמ"ג בהקדמה, ה' ברא מלאכים וברא בהמות, אחר כך הוא הרכיב נברא שהוא בעצם מצד אחד כולל מלאך ומצד שני כולל חלק בהמי, תמיד יש מלחמה ביניהם, תלוי מי ינצח.





הרה"ג רבי יעקב ישראל בייפוס סגולת ימי החנוכה – להיות מוסיף והולך ב"עשה טוב"

גמ' במסכת שבת (כא:): נחלקו בית שמאי ובית הלל, באופן שבו מדליקים המהדרין מן המהדרין. בית שמאי אומרים שביום הראשון מדליק שמונה נרות, ומכאן ואילך פוחת והולך. לעומתם אומרים בית הלל שביום הראשון מדליק נר אחד, ובימים הבאים מוסיף והולך. והגמ' גם מפרשת את טעמיהם, ואומרת שהטעם של בית הלל הוא, מעלין בקודש ואין מורדין. והטעם דבית שמאי הוא כפרי החג [הפרים שהובאו בחג הסוכות, היו מתמעטים והולכים].



אומר הגר"ד הקשר זצ"ל, בספרו "שירת דוד", שיש להבין את טעמם של בית שמאי, מדוע לפחות? גם הדמיון לפרי חג אינו מובן. ובפרי החג גופא, עניין הפוחת והולך טעון ביאור. ובעיקר יש לעיין מדוע חולקים על בית הלל, אשר נקטו טעם המסתבר - שמעלין בקודש ואין מורדין.

ונראה בביאור הענין, על פי יישוב תמיהה נוספת על דברי הגמ' שם, האומרת: "לשנה אחרת קבעום לימים טובים בהלל והודאה". מדוע הוצרכו להמתין עד מלאות שנה לנס חנוכה, מדוע לא קבעו מיד את ימים אלה לימים טובים? יש המבארים שקביעה לדורות קובעים, רק כאשר כח קדושת הזמן וסגולת הימים מתעוררים מחדש מידי שנה. שכן זוהי הוכחה שחלה קדושה בגוף הזמן, ויש מקום לציין זאת בכל שנה ושנה. אבל אם הם אינם מתעוררים מחדש, הרי זה סימן לכך שלא חלה הקדושה בעצם הימים. אי לכך, בנתונים כאלה אין מקום לקבוע ימים לצייון המאורע בשנים שאחרי כן. לכן לא נקבעו מפלת סנחריב, למשל, ושאר ניסים והצלחות שהיו לעם ישראל במשך הדורות, לימי שמחה והלל. כי חכמים ראו בעיני הבודלח שלהם, שבכל ניסים אלה לא היתה בזמן קדושה אשר תתעורר מחדש בכל שנה ושנה.



לאור זה מתבאר שבימים שאירע בהם נס חנוכה, היו החכמים מסופקים אם אכן נס זה נקבע בקדושת הזמן. לפיכך הם נאלצו להמתין עד השנה שאחרי כן, ואז הבחינו ברוח קדשם שיש התעוררות של קדושה בהגיע זמן הנס. מזה הסיקו שחלה קדושה בגוף הזמן, ומן הראוי לקבוע זמן זה לדורות, ולתקן ימים אלה להלל והודאה, ולשאר מצוות היום.

מעתה יש לומר, שמחלוקת בית שמאי ובית הלל בענין סדר ההדלקה, התעוררה בהקשר לעניין של קביעת הימים האלה לדורות עולם. מצד אחד ניתן לומר שבחנוכה, כידוע, נוצח כח הרע של היוונים. הם רצו לטמא את בני ישראל ולהכשילם בעבירות, ועל ידי הנצחון התקיים "סור מרע", דהיינו מכאן ואילך לא יוכלו לכפות עליהם את כח טומאתם. מאידך גיסא, עיקר מטרת היוונים היתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", דהיינו ביטול ה"עשה טוב". אם כן, ע"י הניצחון יכלו בני ישראל לשוב וללמוד את תורת ה' ולקיים את מצוותיו, דהיינו לעשות טוב. ובזה נחלקו בית שמאי ובית הלל, מהי עיקר עבודת היום בחנוכה. האם לשים את הדגש על ציון ה"סור מרע" שזכינו לו ע"י הנצחון על הרוע של היוונים, או לציין את ה"עשה טוב", אשר עקירתו עמדה לנגד עיניהם של הרשעים, ובחסדי שמים מטרה זו בוטלה ע"י הנצחון של הטהורים הצדיקים עוסקי תורתך.

דעת בית שמאי היתה, אם כן, שעיקר עבודת היום צריכה להתמקד סביב הנצחון על הרע שהיה בימי החנוכה. לפיכך יש להדליק את הנרות בסדר של פוחת והולך, כפי שמצינו בפרי החג. שכן את הפוחת והולך בפרי החג ניתן להסביר על פי המבואר במסכת סוכה (נה:). שם אומרת הגמרא שפרי החג מספרם היה שבעים, כנגד שבעים אומות העולם. אומות העולם הן כח הרע השולט בעולם, ולכן הבאת הקרבנות שכנגדן היא בסדר של פוחת והולך. כדי לרמוז לנו שע"י הקרבנות שאנו מקריבים בחג, מתמעט והולך כח הרע שבעולם. כך הם גם ירדו וילכו לעתיד לבוא, דהיינו כח הרע ילך ויתמעט.

לאור זה מובן מדוע הישוו בית שמאי את הדלקת נר חנוכה לפרי החג, ואמרו שפוחתים והולכים במספר הנרות שמדליקים בכל יום מימי החנוכה. כי, כאמור, בית שמאי סבורים שיש לשים את הדגש בעבודת היום של חנוכה על הנצחון על הרע שהיה בימים ההם בזמן הזה. וע"י ה"פוחת והולך" אנו מציינים התמעטות כח הרע שהיה בימים ההם. ומייחלים ליום שבו יסתלק הרע מן העולם. ויתכן שימי החנוכה מסוגלים לקדם את סילוק הרע, כי בימים האלה מוטבע הכח שהיה אז בימי החשמונאים. אם כן יש בכח התעוררות הקדושה של הזמן הזה, להעיר ולהאיר את סגולת הימים ההם.

באים בית הלל ואומרים, יסוד היום הוא על ה"עשה טוב" אשר לו זכו ישראל ע"י הנצחון על היוונים. כיון שעיקר מטרת מלכות יוון הרשעה היתה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", דהיינו ביטול ה"עשה טוב". אמנם גם בית הלל מודים בוודאי שניצלנו אז גם מ"סור מרע", מכל מקום לשיטתם עיקר ההצלה באה לחזק את ה"עשה טוב". הרע יתבער מהעולם מאליו, כי מעט מהאור נשל "עשה



[טוב] דוחה הרבה מן החושך [של הרע].

כיון שבעבודת הקודש של "עשה טוב" מקובלנו מרבותינו ש"מעלין בקודש ואין מורידין", לכן בקודשה צריכים להוסיף ולהוסיף. לכן סוברים בית הלל שסדר הדלקת הנרות בימי החנוכה, הוא בדרך של "מוסיף והולך".

הנפקא מינה לדין היא, שעלינו לדעת במה חייבים אנו להתחזק בעיקר בימי החנוכה, ובמה טמון עיקר ההצלחה בימים האלה, כאשר מתעוררת סגולת וקדושת הימים הנעלים האלה בכל שנה ושנה. התשובה המתבקשת לאור הדברים שהועלו כאן היא, כיון שההלכה כבית הלל, יש להתחזק ב"עשה טוב", והיינו לימוד התורה וקיום המצוות. ע"י החיזוק של ה"עשה טוב", יקויים בנו מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. וממילא נזכה ע"י עשיית הטוב, גם לביטול הרע בסייעתא דשמיא.



רמזי חנוכה

חנוכה יכול לחול לעיתים בפרשת וישב, ובד"כ בפרשת מקץ. וזה נרמז במילים 'ישב' 'מקץ': ו' היא האות ה-6 בא"ב, י' היא האות ה-10, ש' היא האות ה-21, ב' היא האות ה-2, מ' היא האות ה-13, ק' היא האות ה-19, צ' היא האות ה-18. סך הכל- 89 כמניין חנוכה".
[הר"ר רפאל מגיד שליט"א].

גם הבן איש חי מביא את החשבון הזה במניין של ספירת העומר שהם 49 יום. ע' - היא האות ה-16 מ' - האות ה-13 ר' - האות ה-20 וביחד הם 49.

ויהי אור

בתחילת פרשת בראשית נאמר: בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וְחָשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר. המילה הכ"ה בתורה היא אור. וזה רמז לחנוכה החל בכ"ה בחודש.

ופלא שסופי התיבות של "ויאמר אלקים יהי" בגימ' כמנין נ"ד. היינו נר חנוכה. ואף המילה 'יהי' מהפסוק יהי אור היא גימטריא עשרים וחמש.

כמו כן מדליקין שמונת ימי חנוכה, ראשי תיבות משי"ח. ובפרשת וישב הוזכרה לידת פרץ, שהוא אבי משפחת בית דוד, בית שעל ידו תצמח גאולה ישראל. [הגדתי היום]





הרב אהרון זריהן זה קנה חכמה

”וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו”. ברש”י כתב שנולד לו לעת זקנותו ואונקולוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

ובספר בד קודש למורי ורבי הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט”א הקשה דבשלמא הפרוש הראשון הוא כמשמעו שנולד לזקנותו ודרך העולם להיות אהבת בן זה יותר על שאר הבנים אך לפירוש התרגום אונקלוס בן זקונים בר חכים צריך להבין מה ענין בר חכים לבן זקונים.

ותירץ דבאמת מה שנולד לעת זקנותו והא דהוא בר חכים זה ענין אחד.

והראיה לכך דבגמרא במסכת נדרים איתא מפני מה אין ת”ח מצויין לצאת מבניהן ת”ח שלא יאמרו ירושה היא להם מאבותיהם ולכאורה קשה הרי מצינו בכמה מקומות שיש ענין בזכות אבות ואיך זה מסתדר עם מה שהגמרא בנדרים אומרת שתורה לא עוברת בירושה.

אלא הביאור בזה שאמנם ודאי שיש מעלה ותוספת דרגה לבנים שהיו אבותיהם ת”ח רק כוונת הגמרא שאין זה מקנה לבן בדרך ממילא קנין התורה אלא צריך לעמול עליה בעצמו ואזי יזכה לירושה והרי זה תנאי בזכיית התורה דבלי עמל ויגיעה לא יזכה לכלום אבל עכ”פ ודאי דמי שיש לו יותר זכות אבות בתורה דרגתו גבוהה יותר שאחרי עמלו יזכה הוא לירושה מאבותיו בתורה ולפי זה נמצא דכל שאביו ת”ח גדול יותר זוכה הבן יותר ויתכן בזה חילוק בין הבנים דהבן הגדול אשר נולד לאב ת”ח זוכה הוא במעלת אביו לפי דרגתו אשר היה בעת שנולד ואולם הבן הצעיר שנולד מאוחר יותר לעת זקנותו של אביו הרי עתה כבר החכים האב יותר ונתעלה עוד בתורה ומעתה זכייתו בתורת אביו בירושה עולה על אחיו הגדולים.



ואם כן מובן לפי זה מה שכתב רש"י בשם התרגום בר חכים הוא ליה שכיון שנולד לעת זקנותו לכן הוא בר חכים יותר ועולה הוא יותר על כל שאר אחיו.

ומצאתי יישוב נוסף לכך בדברי הרמב"ן על התורה שכתב וזה לשונו ואונקלוס שאמר בר חכים ירצה לומר שהיה בן דעת וחכם בעיני אביו וטעמו כטעם הזקנים והביא ראיה לזה כי לא אמר הכתוב בכאן כי בן זקונים היה אבל אמר הוא לו שהיה כן בעיניו ומבואר לפי הרמב"ן שלמד שלפי התרגום אונקלוס אין הפירוש בן זקונים שנולד לעת זקנותו אלא שיוסף היה בן שיש בו תבונת ישישים וטעם זקנים.

ולפי זה ביאר הרמב"ן את המדרש רבה שכתב שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו לומר שמסר לו חכמות וסתרי התורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאילו היה זקן ורב ימים.

וראיתי עוד בספרי האחרונים וכך מובא ברש"י כפשוטו ואונקלוס תירגם בר חכים הוא ליה בן חכם הוא לו שכן פעמים שהחכמה מכונה במקרא בלשון זקנה כגון והדרת פני זקן ואין זקן אלא שקנה חכמה ומבואר לפי זה שהתרגום לא התכוון לבן זקונים כלשונינו אלא באמת לבר חכים היינו שהוא אדם חכם.

והבעל הטורים כתב שבפסוק לא כתוב זקונים אלא זקנים ורצה לומר שמסר לו כל מה שקיבל מזקנים שהם שם ועבר.



לא תסור ימין ושמאל

על פי התורה אשר יורוף ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים י"ז, י"א)

אמר על כך רבי אהרן מנחם מנדל מראדזמין זצ"ל בדרך רמז, כי נרמז כאן ענין מצות הדלקת נר חנוכה. והוא על פי מה שאומרת הגמרא במסכת שבת (דף כ"ב): 'להניח נר חנוכה משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין'.

ועל זה נרמז בפסוק: "אשר יגידו לך ימין ושמאל" היינו שלא תסור ממצוות נר חנוכה שהיא מצוה אחת מימין ומצוה אחת משמאל. מצות נר חנוכה מימין ומצוות מזוזה משמאל.





הרב אברהם לנדסמן • אליבא דפילפולא אורך ימים בימינה

באחד בבתי כנסת לאחר שנתנו לאחד פתיחה והסיט את הפרוכת מצד ימין לצד שמאל העירו לו הרי כל פניות שאתה פונה לא יהיה אלא לימין היה ראוי שתתחיל מצד שמאל ותסיט הפרוכת לצד ימין ענה הפותח לא ראיתי שמקפידים בזה ואדרבה ברוב הביהכ"נ פותחים הפוך, עם מי הצדק?

הל' חנוכה ס' תרע"ו ס"ה מבואר דיני סדר הדלקת הנרות מאיזה צד צריך להתחיל ונסכם בקצרה כפי שכותב שם **הפרמ"ג** (משב"ז ס"ק ו') שיש כמה דינים שצריך לחשבן בסדר ההדלקת הנרות **א'** צריך להניח בטפח הסמוך



לפתח (תרע"א ז' שבת כ"ב) **ב'** ראוי לברך על הגסים ולכן יש ענין להתחיל ולברך על נר הנוסף (מהרי"ק שורש קסד, וכן שיטת רבינו יונה עד כדי כך שסבר שמברכין להדליק נר ומדליקים את הנרות עד אותו יום ולפני שמדליק נר הנוסף מברך שעשה נסים עיין בב"י זה לא שייך לשיטתנו והבן) **ג'** ראוי לברך על הנר העיקרי משום שהוא עיקר המצוה והנרות הנוספים הם רק דין מהדרין **ד'** וראוי להקפיד שיהיה כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין (יומא נח:)

וכבר הביא **המרדכי** במה מדליקין (מובא פוסקים בתרע"ו) שנח' הקהילות מה הפי' שכל פינות שאתה פונה יהיו לימין לבני **ריינוס** וכן נהג המהר"ם שמתחיל משמאל ופונה לימין אבל בני **אוסטרייך** התחילו בימין והלכו לכיוון שמאל וכבר נח' קדמאי מה הפשט במנהג אוסטרייך.

להל' נח' הפוסקים ומקובל כג' שיטות (כל שאכתוב מתייחס רק למדליק לשמאל הפתח וחנוכיה מונחת מצד שמאל לימין) **א' שיטת הש"ע** וכן המנהג הרווח בישראל



שמתחיל מצד ימין הנר הרחוק מהפתח (שבצד שמאל) וכל יום מוסיף נר לצד שמאל ומדליק מהנר הנוסף והולך לכיוון ימין. יוצא לשיטתו, יש דין הולך משמאל לימין, ומתחיל מנר הנוסף. **ב' שיטת הגר"א** עיין שער הציון ס"ק יד' מאוד תמה על שיטת הש"ע, שעוזב את העיקר הדין להדליק בטפח הסמוך לפתח שהרי מדליק בנר הרחוק מהפתח, וכן למה עוזב את הנר של עיקר הדין ומתחיל להדליק בנר של מהדירין?! לכן לשיטתו, מתחילים מהנר הכי שמאלי שהוא בטפח הסמוך לפתח וכן בכל לילה הוא מתחיל משם שהוא נר העיקרי, יוצא להגר"א, העיקר הוא דין טפח סמוך לפתח, ודין להתחיל בנר העיקרי. **ג' שיטת הט"ז וכן הלבוש והפמ"ג** שנהגו כבני אוסטרייך שכוונת הדין שכל פינות יהיו לימין הוא שצריך להתחיל מימין וללכת לכיוון שמאל, וסוברים שהנר הנוסף הוא העיקרי, לכן לשיטתם מתחיל מהנר הכי שמאלי הצמוד לפתח וכל יום מוסיף נר ימינה ומתחיל מהנר הנוסף והולך ומדליק לכיוון שמאל.

יוצא שכבר נח' קדמונים ככוונת חז"ל כל פינות יהיה לימין לפי הלבוש ודיעמי' הכוונה שיתחיל מימין ולפי הש"ע ודיעמי' שילך לכיוון ימין.

אמנם יש לציין שלגבי נענוע הלולב (בס' תרנ"א ס"י) נח' הפוסקים איך יעשה צורת הנענוע לדעת הלבוש הולך לשמאלו לכיוון ימין כמו בחנוכה, משא"כ הט"ז (ס"ק י"ג) לא כמו בחנוכה, וכתב שמנענעים דרך ימין לכיוון שמאל, וכתב לחלק בין חנוכה לבין נענועים שתמיד צריך להתחיל בימין ולכן בחנוכה מתחיל בימין ואח"כ מוכרח להמשיך לכיוון שמאל, משא"כ בנענועים שיש לו לפנות ימין או שמאל קודם יפנה ימין וימשיך משם ע"ש.

ובמג"א (תרנ"א ס"ק כ"א וכן בס' קכח ס"ק כ"ה) הזכיר את הספר ימין יקוק רוממה (להרמ"ע מפאנו) שצריכים לפנות לכיוון ימין והמעייין בספר שם יראה שדן בהרחבה לגבי נענוע של לולב נרות חנוכה צורת הריקודים בשמחת תורה וכמובן גם נפק"מ לגבי צורת ההולכה של הס"ת וכד'.

אמנם כתב בסוף דבריו הביה"ל בתרע"ו שכל אחד יעשה כמנהגו ושאינן נפק"מ בעצם המצוה שבכל גוונא יוצא לכו"ע וכל המח' לעינן לכתחילה.

לכן היה נראה לי שכיוון שברוב ביהכ"נ אין מנהג קבוע איך לפתוח הארון, בארון עם דלתות נפתחות שבדרך כלל הדלת הימין נפתח ואם תסיט הפרוכת לצד ימין יהיה קשה לפתוח הארון יפתח לצד שמאל שהרי זה גם כבוד הס"ת שיפתחו כדבעי, משא"כ אם זה ארון עם דלתות הזזה ראוי ללכת לפי מנהג רוב ישראל ויסיט הפרוכת לשמאל לכיוון ימין.

לסיכום: נהרא נהרא ופשטא אבל המנהג הרווח ללמוד שהדין פניות לימין הוא להתחיל משמאל לכיוון ימין ויש לדון לגבי הארון היום.





הרב ישראל ארלנגר הנהגות ליום הולדת

"ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה" (פרק מ' פסוק כ')

תפלה ליום הולדת

יפר הגאב"ד דפוניבז' זצ"ל, פעם נזדמן לי לספר לחפץ חיים כי היום יום ההולדת שלי, אמר הח"ח כי יום ההולדת הוא יום תפלה ובקשה, והסמיק זאת על הפסוק בתהילים "אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה גויים נחלתך ואחזתך אפסי ארץ". (גנזי שערי ציון עמ' פ"ב).



שאלו פעם את המשגיח דליקווד הגה"צ ר' נתן ווכטפוגל זצ"ל, אם יש חשיבות ליום הולדת, ענה המשגיח שמובא בספרים שיש חשיבות ליום זה לענין תפלה, והמשיך ואמר לשואל, קח תהילים תאמר כמה פרקים ואח"כ תבקש שנה טובה, הצלחה בלימוד, הצלחה בתפלה, תבקש כל מה שאתה צריך, וכששאלו איזה פרקים לומר, ענה המשגיח ואמר פרק י"ג ופרק ק"ג. (לקט רשימות, תפילה).

וכתב בספר 'ארח צדיקים' (סימן נ"ח) לגה"צ ר' שלמן מוצפי זצ"ל כתב, כאשר תברך ברכות התורה אותו היום ותאמר הפסוקים שאח"כ "יברכך ה' וישמרך" וכו' תאמרם עשר פעמים, ואם אותו היום יש בו קריאת התורה תעלה לתורה. גם אותו היום תרבה בתחינות ובקשות להצלחתך, ולאריכות ימים ולשפע טובה והצלחה, ותאמר הפסוק "לב טהור ברא ליי" וכו' עשר פעמים ואח"כ תאמר "ויתן אלקים מטל השמים" וכו' עד "וכל אשר לך שלום". גם ירבה בצדקה ביום זה, וכמו שמסופר על הגר"ש סלנט זצ"ל שהיה נותן סכום מטבעות לצדקה כפי מספר שני חייו. (ספר אוצר החסד עמ' 26)

סעודה ביום הולדת

כתב בספר 'ארח צדיקים' (סימן נ"ח) לגה"צ ר' שלמן מוצפי זצ"ל וז"ל - בכל



משנתה של תורה

שנה ושנה ביום הלידה שלך תעשנו כמו יום טוב לסימנא טבא, ותחליף שמלותיך, ותקנה פירות ומיני מתיקה, ותאכל בתוך הסעודה אתה ובני ביתך, ותחלק איזה פרוטות לעניים שלך לשמחם. גם אשתך תחליף שמלותיה ותתקשט, ותהיה כל אותו היום שמח וטוב לב.

ובבן יהוידע (ברכות כ"ח. ד"ה 'הוא יומא') כתב וידוע שיום הלידה יהיה בו המזל של האדם חזק ומוצלח על כן נוהגים שכל אדם יעשה יום הלידה יום טוב לעצמו.

וכן כתב בבן איש חי (שנה א' פרשת ראה סי"ז) ויש נוהגים לעשות בכל שנה את יום הלידה ליום טוב, וסימן יפה הוא, וכן נוהגים בבתינו.

בספר גנזי יוסף (שווארץ סימן ד') כתב שידוע מאנשי מעשה שהיו מהדרים בכל שנה ביום הולדתם לברך שהחיינו על איזה פרי או בגד חדש.

ברכות ליום הולדת

בעל 'התפארת ישראל' זצ"ל כתב בצוואתו (אות ו') 'הנני מצוה לכם בני ובנותי, ביום הלידה של כל אחד ואחד מכם, שיכתבו לו כל אחיו ואחיותיו ברכת מזל טוב'.

בספר תולדות הגר"מ פינשטיין זצ"ל (עמ' 130) מסופר שר' משה ורעייתו היו נוהגים לצלצל לכל ילדיהם נכדיהם וניניהם ביום ההולדת שלהם לברכם, וכך גם בני המשפחה כולה היו מדי שנה מתקשרים לסבם הגדול ר' משה לברכו ולאחל לו ברכה והצלחה ואריכות ימים, היה זה מנהג מושרש בחיי משפחת פינשטיין.

גם יקירי ירושלים ראשיה ועסקניה היו באים ביום הולדת של הגר"ש סלנט זצ"ל לברכו באריכות ימים ושנים. (ספר אוצר החסד שם).

חשבון הנפש ביום הולדת

הכתב סופר זצ"ל היה רגיל מנעוריו לסיים על יום זה איזה מסכת, וצוה למשמשו שלא יתן לשום אדם להכנס אליו ביום זה, פעם נכנס אדם לחדרו של הכתב סופר בעל כרחו של המשמש, ומצא את רבו גועה בבכי, ושאלו, רבינו מדוע אתה בוכה, ענה לו רבו, דע לך תלמידי חביבי היום יש לי יום הולדת של גיל נ"ד, וד"ן אני את עצמי במה עסקתי כל אותן שנים אשר נצבו עלי כמו נד, במה ביליתי עיתותי היקרים, אין בי לא תורה ולא חכמה ולמה לא אבכה על בילוי ימים אשר אינם חוזרים. כששמע זאת התלמיד החל גם הוא לבכות, באומרו אם בארזים נפלה שלהבת אשר כל ימיו עסק רק בתורה עבודה וגמ"ח והוא בוכה ודואג על שנותיו, מה יענו איזובי הקיר אשר באמת בילו שנותם בבהלה. (חוט המשולש עמ' צ"ב).

בספר תשובת השנה (לגר"ש דבליצקי זצ"ל עמ' י') כתב עוד זאת אדרש, שבכל שנה יקבל על עצמו בלי נדר איזה הנהגה חדשה הנצרכת לו לעבודת השי"ת כפי השעה והזמן, וכמו שמצאנו בספרים לקבל קבלה בערב ראש השנה, כן יקבל על עצמו ערב יום ההולדת איזה הנהגה טובה, ואם ב' פעמים בשנה יקבל עליו תמיד הנהגה טובה, אז ברוב הימים



יהיה מצויין בעבודת ה' ויהיה לו סיוע מיושב במרומים.

וכן כתב בספר תורת רפאל להרה"צ ר' רפאל הופמן זצ"ל, ענין חשבון הנפש דבר חשוב הוא, ומהו חשבון הנפש? לחשוב ולחשב האם הוא ממלא את תפקידו בעולם בשלימות, וכבר בתחילת היום יחשוב, האם התפללתי שחרית כראוי? האם אכלתי פת שחרית עם כל דיקדוקי ההלכה נטילת ידים כמו שצריך, וכן בכל פרט בסדר היום משעה שקם עד שעה שהולך לישון.

ואם ינהג בדרך זו, הרי יוכל להתקרב אל השי"ת בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ויהיה בבחינת צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, ויזכה לכל טוב בעולם הזה ובעולם הבא, עכ"ד.



ויחנו בחשמנה

ימים הללו נקראים ימי החנוכה, רומזים בכך שחנוכה אותיות חנו-כ"ה. שישראל חנו בכ"ה בכסלו ממלחמתם ביוונים.

ויש בזה רמז נפלא מהתורה לחנוכה. בפרשת המסעות (במדבר לג, כ"ט) נאמר: "וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה", שכן החניה הכ"ה שבמסעות בני ישראל היתה ב'חשמנה'. וזהו רמז שבכ"ה בכסלו חנו החשמונאים. (רבי יוסף חיים זונגפלד זצ"ל)

2025

ברוב החומשים המוכרים לנו, מופיע בסוף כל פרשה מנין פסוקי הפרשה. מקור הספירה אינו ברור וי"א שזה מאחד הראשונים. אך בפרשת מקץ מופיעה בחלק מן החומשים ספירה מיוחדת נוספת שאינה נמצאת בשאר הפרשות, והיא ספירה של מספר התיבות בפרשת מקץ, שמספרן מגיע לאלפיים עשרים וחמש.

רבים תהו על ספירה זו מה טיבה ומה משמעותה? ואמרו בזה שהמספר קשור לחנוכה, ובשים לב לעובדה ששבת מקץ חלה כמעט תמיד בחנוכה, ולעיתים רחוקות שבת מקץ חלה במוצאי זאת חנוכה. ומפרשים את מספר התיבות כך, נ"ר בגימטריה 250 ושמונה נרות הם כפול 8 ס"ה 2000. והמספר עשרים וחמש הוא כנגד כ"ה בכסלו, התאריך של חנוכה. כלומר בכ"ה בכסלו תחלו בהדלקת שמונה נרות. [הגדתי היום].





הרב ניר חג'ג' בעניין תפילת ערבית ונרות חנוכה איזה מהם קודם

מ' שבת כא: מצותה (של נ"ח) משתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ונחלקו רבותינו הראשונים בביאור זמן התחלתה ומה נקרא בדיוק משתקע החמה.



והנה הרמב"ם פ"ד ה"ה כתב אין מדליקין נ"ח קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין ע"כ דעתו שמתשקע החמה הוא מיד שמתחילה לשקוע וכן דעתם של הרשב"א והר"ן וכ"כ הביאווה"ל בשם המאירי.

ולעומתם דעת המרדכי (הובא בכ"ח) שזמן ההדלקה הוא בצאה"כ וכ"כ האחרונים בדעת הטור שכתב שזמנה הוא בסוף השקיעה וביארו ז"ל שכונתו בצאה"כ וכ"כ הב"ח בדעת הרא"ש.

והנה להפוסקים שזמן הדלקתה הוא בשקיעה א"כ על דרך כלל לא נזקקים לשאלה האם להקדים ערבית שהרי לא הגיע זמנה ורק להסוברים שזמנה הוא בצאה"כ יש לדון מה להקדים ערבית או נ"ח שהרי זמנם שווה.

ולכאורה היה נראה בהשקפה ראשונה שיש להקדים תפילת ערבית שהרי כלל גדול בידינו תדיר קודם לאינו תדיר והכא נמי ערבית תדירה ויש להקדימה וכ"כ כמה מרבותינו הפוסקים עיין שע"ת סק"ב.

ובשו"ע או"ח רפו ס"ד פסק בזה"ל היו לפניו שתי תפילות אחת של מנחה ואחת של מוסף כגון שאיחר וכו' צריך להתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף וי"א דהיינו דוקא שצריך עתה להתפלל שניהם



ע"כ ומבואר לפי דעת הסתם בשו"ע שצריך להקדים להתפלל מנחה קודם מוסף מדין תדיר אע"פ שאינו רוצה כעת להתפלל מנחה ורק עצם העובדה שכעת עומדת לפניו האפשרות להתפלל מנחה והיא תדירה יותר צריך להקדימה וא"כ לפי האמור לעיל יוצא איפה שכאשר הגיע זמן ערבית צריך להקדימה לנר חנוכה אע"פ שאינו רוצה כעת להתפלל וכגון האברכים שרגילים להתפלל ערבית בסוף סדר ב' יצטרכו להתפלל ערבית קודם הדלקת נ"ח.

אולם לאחר העיון נראה בס"ד שישנם כמה דרכים לומר שניתן ואולי אף חייב להדליק נ"ח קודם ערבית דהנה השו"ע בסימן תרעב ס"א פסק בזה"ל אין מדליקין נ"ח קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מקדימים וכו' ובסעיף ב' כתב שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק ע"כ ומבואר בדבריו שזמן ההדלקה הוא מיד בצאה"כ (לפי מה שמבארים האחרונים שסוף שקיעה פירושו צאה"כ) וא"כ אם ילך אדם בצאה"כ להתפלל ערבית או אפילו יקרא ק"ש יפסיד את מצות ההדלקה כתיקנה וע"כ מוכרחים לומר שכך היתה התקנה להדליק נ"ח מיד בצאה"כ קודם תפילת ערבית וכדין מצוה עוברת שלא חל עליה דין לאחרה מפני מצוה אחרת התדירה ממנה ומבואר בגמ' ברכות כח שלדעת רבי יהודה שזמן מוסף הוא עד שבע שעות יש להקדימה קודם מנחה אע"פ שתדירה ממנה משום שאם לא יקדימה יעבור זמנה והכא נמי כוותיה.

זאת ועוד שאין הדבר ברור כלל שזמן ההדלקה הוא בצאה"כ והיא מחלוקת גדולה מאד ואף בדעת מרן השו"ע יש לצדד שזמן הדלקתה הוא בשקיעה ואע"פ שהאחרונים תפסו בדעתו לא כך מ"מ חזי לאצטרופי לענ"ד לעניין זה שיוכל להדליק מעט קודם צאה"כ שאז לא הגיע זמן ערבית וממילא אין צריך להקדימה.

כמו כן ידועה דעת המשנ"ב שמותר להדליק נ"ח מעט קודם הזמן ורק שידלק בזמן וא"כ גם כאן אם מדליק מעט קודם צאה"כ בורח מהחשש הנ"ל.

ויש להוסיף שבשו"ע סימן כה' יוצא מבואר שאם החל להתעסק במצוה ובאה לידו מצוה תדירה ממנה יעשה קודם את המצוה הראשונה ולא יעבור עליה וא"כ אם החל להתעסק בהדלקת הנ"ח מעט קודם צאה"כ יש לו להקדימה לערבית אף אם כעת הגיע צאה"כ.

סוף דבר שניתן לענ"ד להדליק נ"ח קודם ערבית אם מדליק מיד בתחילת הזמן וקיצרתי ואכמ"ל.





הרב מנחם קלמן • משנת הש"ר מאי חנוכה • שר ואלוף – פרשת וישב

הי 'תרבות יון' שנלחמה בנו, לנו ידוע על גזירות שגזרו עלינו, לא על תרבות בפני עצמה! איך נלחמים בתרבות על ידי מלחמה במצוות מעשיות? מדוע הייתה סכנתם גדולה מסכנת תרבויות אחרות, שהיו קיימות לרוב? האם היופי והאומנות המזוהים עם תרבות יון הם פסולים בעצם הווייתם, או שיש פסול אחר ביונים? איך נזהה להבדיל בין תרבות ישראל לתרבות יון?



ב: שלש דרגות יש באדם, הגשמי הרוחני והאלוקי, הגשמי הוא החלק הבוסרי ביותר, החלק שנוטה אחר רצונות ודחפים בלי מעצור ושליטה, ובלי לבחון את תוצאות מעשיו, אם טובים הם אם לאו, והדבר היחיד שימנע מהאדם להתנהל על פי דחף, הוא דחף אחר המונעו.

הרוחני הוא החלק המעודן יותר, המחפש למצוא משמעות במעשיו מעבר לדחף בלתי רצוני, המעוניין בטוב העצמי והכללי, ומוכן להקריב בשבילו ריסון ואיפוק מתאוות ודחפים.

האלוקי הוא החלק הנבחר והנעלה, המחפש לעשות את הטוב לשם הרצון והצו האלוקי, ולא רק כמציאת פתרון לכיסוי הגס והשפל ולתיקון העולם.

כלומר הראשון נשלט על ידי דחפים גשמיים בצורה גסה, השני נשלט על ידי התיעוב ממה שמייצג הבוסרי והגס ועל כן יוצר סדר והרמוניה יפה ואסטטית, והשלישי בוחר בתיקון עולם במלכות שדי.

ג: את שלשה צורות חיים אלו ייצגו שם חם ויפת, חם הגס והשפל במעשיו המכוערים, יפת המעדן את הליכותיו על פי נימוסים ותרבויות, ושם המבקש את מאמר האלוקים ומתנהג על



יפת ששיאו נמצא בתרבות יון, גורס כי השלמות האנושית נמצאת בידי ולא ביד האלוקים, רק יכסה את ערוות הכיעור של חם ויקבע חוקי תרבות להתנהגות אנושית, כבר השיג את מטרתו לעולם נקי יותר ויפה יותר. שאיפה זו הביאה אותו גם לפתח את רגש היופי האומנות והאסתטיקה, על מנת לעדן את חושי האדם, שייהנה מהיפה ולא מהמוחש.

את האלוקות ראה היווני בכח האדם ובגדלותו, כיון שהוא המסוגל להביא את האדם והעולם לתיקונו, ברא לו אלילים בדמותו כצלמו, ובדמות הכוחות הפועלים בו. מובן שאין בכח אלוקים מומצא שכזה לדרוש מהאדם חוקי התנהגות, אלא אדרבא כל כולו נוצר מתוך התנהגותו של האדם על פי הבנתו ושכלו. הרבה עסקו הם בטיבו של האלוקים, אך מאומה לא בדרישותיו מהם.

אף את תורת ישראל ראה היווני כחכמה גדולה, אך לא כחכמה נעלית, נטל הוא ממנה קטעי חכמה ומוסר אשר נראו לו כמתאימים למוסר השכלי שהוא מעוניין בו, אך לא כחכמה אלוקית מחייבת על כל פרטיה ודקדוקיה. יום קשה היה לישראל כשתרגמו את התורה והסתכלו עליה כחכמה ותו לא. עד היום משתמשת הנצרות בתנ"ך ומתפארת בכבדה אותו אך אינם מתחייבים לקיים את הכתוב בו.

ד: ישנה התחלה נכונה בדרכו של יפת-יון וכבר שבחו ובירכו נח 'יפת אלקים ליפת'. היופי וההרמוניה שטבע הבורא בעולם, יש בהם מטרה נאצלת לעדן את חושיו של האדם, אלא שמעלתו של יפת היא רק בתנאי ש'וישכן באהלי שם', אילו רואה יפת את היופי העולמי והמוסרי כאידיאל בפני עצמו, הפסיד את המטרה, הן לא נברא העולם כדי לשרת את האדם, אפילו לא את האדם במתכונתו היותר מוסרית ורוחנית. רק באהלי שם שרואים כמטרה את רצון האלוקים, ואת הבריאה ויופיה כאמצעי להכיר בו, יגיע אל היופי אל שלימותו.

ואכן כך הוא התהליך, צאצאי חם עובדי האלילים היו עסוקים אך ורק בצרכיהם הבהמיים ושטופים בתועבות, לא היה להם כל רצון להתעלות מחומריותם למען מעלות רוחניות. עד שבאו בני יפת, היוונים בדורם והנוצרים בדורות מאוחרים, והאירו עליהם את אור התרבות, את כיסוי מאוויי החושים ועידונם, להתנהגות נקייה ומכובדת השולטת על הדחפים הבהמיים. ואחר עידון זה יבא היום הגדול שתמלא הארץ דעה את השם, ואז יוכלו בני חם שכבר התעדנה גסותם להתעלות עוד עד לעבודת השם.

הבדל מהותי זה בין ישראל ליוון גרם להצלחתה של תרבות ישראל ולכשלונה של תרבות יון, נבראה הבריאה במתכונת המביאה לשלמות, וכל החטאת היעוד גורמת לכשלון ולאבדן מי שלא יגיע אל תפקידו. נכונים הדברים כלפי הסתאבות בני חם בתועבותיהם, ונכונים הדברים אף ליוונים שחיפשו דרכים אחרות לשלמות אנושית, ואשר על כן, אף חכמיהם הגדולים לא הצליחו להתגבר על טבעם הבהמי ולכבוש את יצרם למען שלמותם האנושית, לא היה בכח מטרה זו



למנעם מחטאים ולהביאם לאשרם, אף לא למטרה שחפצו בה.

ה: כשראו היוונים את חכמת ישראל, את הצלחתם בכיבוש החומר, וכל זה במטרה אלוקית ובעזר אלוקי, חרה להם מאד. את כל האומות הנחשלות כבר כבשו והשפיעו עליהם מתרבותם, וכאן ישנה תרבות אשר לא די בכך שאינה צריכה את היופי והאסתטיקה, אלא אף בזה להם בכל פה, היא היחידה שמודעת לשלוננו של יפת בריסון אמיתי של תאוותיו, היחידה שרואה את ערוותו המבצבצת בין שיטי האמנות והמדע, והיא עומדת מעל כל זה וממושמת לבורא יחיד שציווה אותה דרכי הנהגה.

קיום המצוות המעשיות זהו בסיס יסודה של תרבות ישראל, אין התנגדות יוונית ללימודי תיאולוגיה, לא מחייב אותנו במאומה להתפלסף על האלוקים ומהותו, ומאידיך גם המלצות להתנהגות נאותה ומוסרית לא אכפת לו לקבל. אך השיעבוד לקל אחד המחייב הנהגות מעשיות, לא להתנהג על פי תבונה אנושית, נשגב מבינתו.

ועל זה ניטשה המלחמה, מלחמת תרבות, מחד בקשו לבטל את המצוות המעשיות, ומאידיך כעין תחליף חלילה, לעורר באדם את הטוב על ידי היופי הגשמי והמוסרי. אך עם ישראל בז לתכנית עלובה שכזו, העם ששמע מפי האלוקים את התכנית לרומם אותו על ידי תורה ומצוות אינו זקוק לתחליף דל כזה, שכל מטרתו היא לרומם את האדם מגסות בני חם, וגם זאת ללא הצלחה יתרה.



מלך ואלוף • פרשת וישב

א: 'המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו', אמרו האחים אל יוסף, ושנאוהו על חלומותיו למלוכה ועל דבריו אליהם בשאיפותיו אלו.

האמנם יש מקום לשנאה מחשש שימלוך עליהם, האם אין המלוכה עבדות לנתינים וחובה על המלך לדאוג לשלומם וטובתם, האם לא נועדה המלוכה לרכז את כל כוחות העם לעשייה אחת, ולמען עבודת הבורא.

ב: נראה שחששם של האחים היה מהיכרותם עם מלוכה מסוג שונה.

נמרוד, 'ותהי ראשית ממלכתו', נמרוד היה גיבור שהשתמש בגבורתו למלוך, ובזה עצמו אין כל עוול, אדרבה, זקוק העם החלש בכח ורפה בשכל למנהיג שיקבץ את כוחות כל העם למטרה עליונה שאין באפשרות כל יחיד לעשות לבד. אך נמרוד היה 'גיבור בארץ' כלומר בגבורתו ראה את ייעודו וכך ייצג את עצמו, לא כאדם שיש לו את תכונת הגבורה לתועלת, אלא כמטרה ותכלית בפני עצמה. ולא זו בלבד אלא 'גיבור ציד', מטרת הגבורה לצורך עצמו, השתמשה באנשים אחרים וצדה אותם בנכליה, הוא השתמש בכוחותיו לצוד בני אדם ולרמותם שכוונתו לטובתם ולהשתמש בכוחם למטרותיו



האישיות. והגרוע מכל, 'לפני ה', במרמה זו הוא שכנע אותם במטרותיו הצדקניות שכל מעשיו לשם שמים, וקיבוץ וניצול כוחותיהם לרצון ה' ועבודתו.

ג: אצל בני עשיו, נקראו גדוליהם 'אלופים', אין אלוף אלא לעצמו, הוא חזק וגדול ומנצל את חולשתם של אחרים לגדול יותר. אצל בני ישראל לעומת זאת, נקראו 'נשיאים', יש בו בנשיא- ענו, גדולה וגבורה הבאה מכוחות הארץ המעלים ומשגשים אותו, אך הוא משתמש בגדולה זו להשקות ולהרוות חזרה את הארץ ולא את צרכיו הוא, את כוחה של האומה שאינה יכולה לשאוב בעצמה שואב הוא אך ורק לטובתה, לניצול משאביה.

ד: מוצדק היה חששם בראותם נער צעיר השואף לגדולה ומלוכה, ראו הם את נזקיה של העריצות המשתמשת בכח הכלל לניצול צרכיה האישיים, אך לא כן חלק יוסף אשר היה כולו ברכה לסובבים אותו, הן בבית פוטיפר ובבית הסוהר לאדוניו, ולא שכח זאת אף בהגיעו לשררה במלכות חם העריצה אשר מלכיה דכאו את עמם ועמים נוספים לתפארתם האישית, עד שהגיעו להאליל את עצמם על כל נתיניהם החלשים.

ה: וכבר בחלומו ניתן להבחין באופייה האצילי של מלכות זו, 'והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה', ואף אני יחד עמכם ובשווה לכם, 'והנה קמה אלומתי וגם נצבה', לא מרצוני עשיתי זאת אלא מאליה קמה, ואף מכם לא דרשתי כניעה כלפי, אלא 'והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי', מרצונם החופשי.

כלומר, המצב הזה שישנם כוחות נבדלים רבים, מחייב כח מאחד שירכז את הכוחות כולם לגדולה, מחייב גם שהגדול מכולם והמוכשר לזה יהא המלך, אך כאן נבדלות הדרכים: אם המלך מחפש למלאות בזה את צרכיו האישיים ורואה בזה שררה המביאה אותו להיות אלוף, הרי זה מידות מושחתות המביאות את כח כולם לכליה ואבדון, אך מלכות יוסף שלא ראה בזה אלא עבדות וחובה ואולי גם אחריות רבה, לא שאף וציפה למדרגה זו, ודוקא בכך הוא התגלה כמתאים למלוך בעם, למען העם.



רמז לג' ברכות של הדלקת נר חנוכה

על השלושה ברכות של הדלקת נר חנוכה מובא בשם הגאון ר' יצחק מוולאזין זצ"ל מהכתוב (במדבר כ"א, ח) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שֶׁרָף וְשִׁים אֹתוֹ עַל גֵּס וְהָיָה כָּל הַנְּשׂוּף וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי': "עשה לך שרף" - להדליק נר שלחנוכה. "ושים אותו על גס" - על הנסים. "וראה אותו וחי" - שהחיינו וקיימנו.





הרב ישראל ארלנר • אליבא דהלכתא הדלקה בבית הכנסת בערב שבת בנרות גדולים • הדלקה בבית הכנסת בבוקר ע"י כהן

טעם הדלקת נרות **בלילות** החנוכה בבית הכנסת, נאמרו כמה טעמים. הכל בו (סימן מ"ד) כתב 'גם הוא הידור מצוה ופרסום הנס וזכר למקדש'. ועיין עוד בארחות חיים (חנוכה עמ' רס"ג), ובבית יוסף (סי' תרע"א ס"ז).



ובשו"ת בנין שלמה (סימן נ"ג) יצא לחקור מפני מה מדליקים החנוכה בבית הכנסת גם **ביום**. מה שלא נהגו לעשות בבתים.

וכתב שנראה לו שמנהג זה הוא ע"פ הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ג הל"ב) שכתב 'שיש מצות דישון המזבח והטבת נרותיה בבקר ובערב. ומהי הטבת נרותיה? כל נר שכבה מסיר הפתילה ומקנחו ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם', עכ"ל.

ומבואר בדברי הרמב"ם שיש מצוה גם בבוקר להדליק הנרות של ביהמ"ק אם כבו. ומכיון שבית הכנסת זה מקדש מעט ממילא נהגו להדליק נרות בבית הכנסת גם בבוקר. זכר למקדש.

והביא שם ראייה לדבריו מהגמ' (שבת כ"א): 'שלא מצאו אלא פך אחד וכו' ולא היה בו להדליק אלא **יום אחד**' בלבד'. ואם הדלקת הנר היתה רק בלילה הול"ל ולא היה בו להדליק אלא **לילה אחת**. אלא מוכח שהדלקה בביהמ"ק היתה כל המעט לעת.

ולפי"ז, מן הראוי כשמדליקים הנרות חנוכה בבית הכנסת בערב שבת שידליקו אז בנרות גדולים או בכמות שמן שיספיק לדלוק עד מוצאי שבת, כדי להרויח את הענין שיהיו הנרות דולקים גם



ביום השבת. דמאי שנא שבת מחול וכמו דבחול עושים זכר למקדש, כך בשבת ראוי שיהיה זכר למקדש. וכבר עורר על כך בספר 'זרח השמש' (פרק חנוכה סעיף י"ח).

ובספר שערי ימי החנוכה (פ"ה הערה מ"ה) כתב דמה שלא נהגו להדליק בנרות גדולים בער"ש, כיון שכל ההדלקה בבוקר היא ממנהג, אזי לא הקפידו בזה.

עוד כתב בשו"ת שומע ומוסיף (חנוכה עמ' קל"א ס"א) דלפי הנ"ל שההדלקה ביום היא זכר למקדש ששם המנורה דלקה גם ביום. לכן מן הראוי להדר אחרי כהן שידליק החנוכה. ולמרות שהרמב"ם (ביאת המקדש פ"ט ה"ז) כתב שזר כשר בהדלקה, מ"מ כיון שהראב"ד שם בהשגות כתב שלכתחילה צריך דוקא כהן שידליק, ולכאורה גם לרמב"ם שהדלקה כשרה בזר, מסתבר שלמעשה כהן היה מדליק, לכן כדי לעשות זכר למקדש בצורה מושלמת מן הראוי שגם בבית כנסת ידליק כהן בבוקר.

אולם בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת בלילה אין נפק"מ אם ידליק כהן או ישראל כיון שעיקר ההדלקה אז היא בעיקר משום פרסומי ניסא כדאיתא בשו"ע (סי' תרע"א).

מס' התיבות בנוסח 'הנרות הללו'

המ"ב (סימן תרע"ו סק"ח) הביא משו"ת מהרש"ל (סימן פ"ה) שבנוסח 'הנרות הללו' יש ל"ו תיבות כנגד ל"ו נרות שמדליקין מלבד התיבות 'הנרות הללו'.

והנה המעיין ברוב סידורים של נוסח אשכנז יראה שיש מ"ז תיבות! מלבד התיבות 'הנרות הללו'. ואיך הגיע המ"ב לל"ו תיבות?

ובאמת נראה שגם למ"ב לא היה הנוסח הנמצא כיום לפנינו, כיון שבשער הציון (ס"ק י"ג) הביא מהאליהו רבה (סק"ח) שראוי להשמיט התיבה 'הם' ולומר רק 'הנרות הללו קודש'. כדי שיהיה ל"ו תיבות בדיוק, ומשמע שהיה לו נוסח אחר. וכן נראה מלשון השו"ע שהיה לו נוסח אחר.

והנה המעיין בדברי המהרש"ל שהוא מקור הדברים יראה שיש שם נוסח עם פחות כמה מילים מהנוסח שנמצא אצלנו.

אולם כבר העירו המחצית השקל (סק"ג) והפמ"ג (א"א סק"ג) שגם לפי נוסח המהרש"ל, אם יוריד התיבות של 'הנרות הללו' וכן את תיבת 'הם' עדין יהיה ל"ח תיבות.

וע"ז תירץ המחצית השקל, דמה שהמהרש"ל כתב מלבד תיבות 'הנרות הללו' כוונתו לב' הפעמים שמוזכר תיבות אלו וכן להוריד את תיבת 'הם'. ואז יצא בדיוק ל"ו. ובסידורים הספרדים (תפילת ישרים ועוד) השאירו תיבות 'הנרות הללו' בפעם השניה ושינו הנוסח בסוף דהיינו במקום 'על ניסך ועל נפלאותיך ועל ישועתיך' כתבו 'על ניסך ונפלאותיך וישעותיך'.

ולמעשה מקור הנוסח הנהוג כיום שנמצא ברוב סידורי אשכנז הוא מסידור 'אוצר התפילות'. ובקרבן נתנאל (פ"ב אות ח' סק"ח) הרגיש בזה שישנם נוסחאות עם יותר מל"ו תיבות. וכתב שלמעשה העולם לא נוהגים לדקדק בדבר.

ובארחות רבינו (ח"ג עמ' כ"ב) נשאל אודות דבר זה איך מסתדר מנין התיבות שבסידורי אשכנז עם הענין של ל"ו תיבות. והשיב שעיקר הנוסח הוא עד תיבת 'בלבד'. ובזה יוצא בדיוק ל"ו תיבות, מלבד התיבות של 'הנרות הללו'.



ובספר ויגד יעקב (מאמר ב', מובא בתורת המועדים עמ' שי"ט) כתב ע"פ הרמ"א (סימן רס"ג ס"א) שיכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר ובלבד שלא יגרע. וא"כ ה"ה הכא כיון שהתיבות מכוונות כנגד מס' הנרות, אזי שייך להוסיף והעיקר שלא לגרוע.

אמנם זה דלא כהמהרש"ל שכתב להדיא 'לא תשנה לא תוסיף ולא תגרע. ועיין בענין זה באורך בספר שערי ימי החנוכה (מילואים סימן ח' אות ב').



להרבות בסעודה

בשו"ע (או"ח תר"ע) מביא הרמ"א: 'יש אומרים שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות שמרבים בחנוכה, משום שבאותם הימים היתה חנוכת המזבח'. רמז לכך, שחנוכה חל בפרשה בה נאמר: 'וטבוח טבח והכן'. וה'מרדכי' מביא רמז לזה כי 'וטבוח טבח והכן'. והכן עם הח' שלפניו, הן אותיות חנוכה. שבחנוכה מצוה לעשות סעודה.

חנוכה רמזו בתורה

בספר 'מטבע שטבעו חכמים' הביא, שבחשבון השנים, נס חנוכה היה בשנת ג' אלפים תרכ"ב, ואם נמנה את הפסוקים מסוף התורה למפרע, נמצא שהפסוק במנין ג' אלפים תרכ"ב הוא הפסוק: 'ועשית מנורת זהב טהור'.

רמז לשלושת הגזירות

במגילת אנטיוכוס מובא שהיוונים גזרו שלש גזירות על ישראל. חודש מילה שבת. ואף אנו רומזים זאת בחנוכה. כנגד חודש, תמיד יחול ראש חודש בחנוכה. כנגד שבת, תמיד יש בחנוכה שבת. וכנגד שמונה ימי מילה, שמונת ימי החנוכה.

כאן צריך להאריך

נוסח תפילת ההודאה ב'על הנסים' של פורים, 'בימי מרדכי ואסתר' קצר הרבה משל חנוכה, 'בימי מתתיהו'. שכן בפורים הגזירה היתה פשוטה בתכלית, 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים'. אבל היוונים עשו מעשיהם דרך הסתרה, שכביכול רצו טובת ישראל ולכדו ברשתם הרבה מתייגים, לכן האריך בשבח ובהודאה לה' על שהצילנו מידיהם... (רש"ר הירש פירוש התפילה). להרבות בסעודה

בשו"ע (או"ח תר"ע) מביא הרמ"א: 'יש אומרים שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות שמרבים בחנוכה, משום שבאותם הימים היתה חנוכת המזבח'. רמז לכך, שחנוכה חל בפרשה בה נאמר: 'וטבוח טבח והכן'. וה'מרדכי' מביא רמז לזה כי 'וטבוח טבח והכן'. והכן





הרב דב סוקולובסקי מנותר קנקנים לחנוכה

מול קנורה הקנורה כמו נרות נהירו / הן במשאת כל איש את דעהו יצרו / הן במהנה אל מול פני
הקנורה יארו

(פיוט שני זיתים לר"ש אבן גביריה)

תוכן:

- א. עידוד לעקרות הבית ב. סופגנייה וקפה לפני הדלקת נרות
- ג. החיבה של חנוכה היה בתורה ד. רמז נפלא ללשון הרמב"ם
- ה. על הנסים או ועל הנסים ו. שכח על הנסים בברהמ"ז
- ז. איסור תענית כ"ש מהספד ח. איסור מלאכה ט. מנורת
- שבעה קנים י. הדלקת נרות בביהכ"נ יא. הדלקת נרות ביום
- יב. חימום סופגנייה בשבת יג. זריקת כדורי שלג על המדליק
- יד. כוונות לעצור המגיפה טו. למה הדפיסו את הפטורת
- מקץ טז. אפשר כבר לעשות קידוש לחתן תורה יז. מק"ץ

א. עידוד לעקרות הבית

בס' שמע שלמה (מרבי שלמה מקארלין זיע"א) מובא שהוא אמר שטוב להדליק נרות שעה לחנוכה כי הם משאירים סימן על הקיר לכל השנה, ופ"א הדליק בשל שמן ונהיה שריפה קטנה שהשאירה רישום על הקיר ושמח מזה מאד.

ב. סופגנייה וקפה לפני הדלקת נרות

בפרט אלו שמדליקים בשקיעה"ח, וקמים שתי דקות קודם, יש סייעתא שעליהם לטעום מתיקה וקפה קודם ההדלקה וכדלהלן.



בספר מועד לכל חי (ר"ח פאלאג'י. כ"ז עב) כתב שאמנם מותר להתענות בכ"ד בכסלו, אבל מביא שבס' נוהג כצאן יוסף שיאכל קודם ההדלקה כדי שביעה גם אם מתענה, כדי שידליק כשהוא שבע ושמת. והוא חולק עליו ואומר שאינו נכון כי אסור לאכול קודם הדלק"נ מאז שהגיע זמן ההדלקה, "אלא יטעום מתיקה וקאו"ו וכיוצא כדי להדליק בשמחה".

ועל כן כל המתענים ביומא דהילולא דמרן רה"י זצ"ל שחל בכ"ד כסלו יעשו שאלת רב אם לאור הנ"ל עליהם לאכול ולשתות מעט קודם ההדלקה כדי להדליק בשמחה.

ג. החיבה של חנוכה היה בתורה

בס' קדושת לוי (חנוכה, קדושה חמישית), לסגורם של ישראל רבי לוי יצחק בן שרה אסאיא מבאר דיטשוב זקנו של מורנו ורבנו שליט"א, כתב שהפעם היחידה בשנה שמוציאים ס"ת ביום חול הוא בחנוכה ביום ר"ח טבת. (אא"כ פורים חל בר"ח שאז גם מוציאים שתי ס"ת). וז"ל שם: "הואיל ומלכות הרשעה רצו לעקור את התורה" וישראל באותו הדור מסרו נפשם על התורה והמצוה והראה הקב"ה אהבה וחיבה לישראל לכן מוציאים אפילו בחול שני ספרי תורה כמו בר"ח בשבת, ולפעמים בשבת חנוכה ג' ספרי תורה להראות שהחיבה של חנוכה היה בתורה".

ועל כן המשתתפים במניני חצרות וכדו' יתְּחַזְּרוּ אחר שני ספרי תורה בר"ח ואל יתעצלו חלילה ויסתפקו בגלילה.

ד. רמז נפלא ללשון הרמב"ם

ידוע לשון הרמב"ם (חנוכה ד, יב) מצות הדלקת נר חנוכה חביבה היא עד מאד וצריך האדם ליזהר בה וכו'.

בספר קרן ישועה הביא לזה רמז נפלא שהנה פעמים כסלו מלא ופעמים חסר, ומעתה אם כסלו חסר אזי ימי חנוכה המה כ"ה, כ"ו, כ"ז, כ"ח, כ"ט, א', ב', ג', והמספר הזה ביחד עולה קמ"א כמנין 'מצוה' ע"ד הקרא כי נר מצוה ותורה אור.

וכשחודש כסלו מלא אזי ימי החנוכה המה: כ"ה, כ"ו, כ"ז, כ"ח, כ"ט, ל', א', ב', והמספר הזה ביחד עולה: קס"ח, כמנין 'מצוה חביבה'. !!!!!!!

והוא רמז נפלא.

ה. על הנסים או ועל הנסים

הגר"ש דבילצקי (בפסקים דינים ומנהגים לימי החנוכה י"ל ע"י הרבני המופ' ה"ה רבי יעקב ישראל ב"ר אברהם ארלענגער שליט"א מיקירי עירנו יצ"ו) נהג לומר בשמו"ע על הנסים ובברהמ"ז נהג לומר ועל הנסים, וביאר שבברהמ"ז הוא המשך לפרק ההודאה שקודמת לה, משא"כ בשמו"ע.

אכן לפי מנהג רבים רבים מתושבי עירנו (אנשי תימן היקרים) הנוהגים כהרמב"ם שאומרים על הנסים בשמו"ע מיד אחר התיבות



ערב ובוקר וצהריים, ומ"מ אומרים על ולא ועל, אע"פ שלכאורה הוא ממש המשך למילים הקודמות לזה, נראה דלא כסברת הגרש"ד.

ובמ"ב תרפ"ב (א) כ' שיש לומר ועל הנסים הן בתפילה והן בבהמ"ז. וכ"ה בערוה"ש, אבל בסידור אזור אליהו מביא שבכל הסידורים הישנים הנוסח הוא על הנסים, וכן עמא דבר. וצ"ע.

ו. שכח על הנסים בברחמ"ז

שכח עה"נ בבהמ"ז אומר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו' בימי מתתיהו וכו', ובלוח לא"י בשם האדר"ת שאומר זאת מיד אחר אל יחסרנו. אבל במ"ב (תרפ"ב ה) משמע שאומרו אחר הרחמן הוא יזכנו. כי המ"ב אומר שבר"ח יאמר קודם הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה, ואם מקומו מיד אחר אל יחסרנו היאך יאמר של ר"ח קודם.

ויש לבאר מדוע להאדר"ת צ"ל מיד בתחילת ההרחמנ'ס, ושמא לדעתו הוא תשלומים תחת על הנסים, וע"כ עליו לאומרו מיד, ולהמ"ב אינו תשלומים אלא כיון שלא הזכיר תיקנו לו הזכרה אחרת שלא תיקנה למי שכבר אמר על הנסים ובה תדיר קודם. וצ"ע.

ז. איסור תענית כ"ש מהספד

בספר מסורת משה מהגר"ר משה פיינשטיין זצ"ל מביא שהשואל שאל את הגר"מ מהגר"א על הגמ' (שבת כא): דאי' שם בגמ' בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמני אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, ובהגה' הגר"א שם מחק תיבות "ודלא להתענות בהון". ואילו בשו"ע (תרע"ג) פסק שאין מתענין בחנוכה ובבהגר"א (בסעיף ג) קיים שם הגירסה בשו"ע שאין להתענות בחנוכה.

והגר"מ פיינשטיין השיב לו תשובה נפלאה ע"פ מש"כ בתענית (טו): כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד לפניו אסור לאחריו מותר וכו' דלא להתענא לפניו ולאחריו מותר, ופירש"י וז"ל, דאית יומיא דלא להתענא ומקצתהון דחמירי טפי דלא למיספד ואותן שהן חמורים ואסורים בהספד לפניו אסור וכו'.

למדנו מרש"י דהאיסור להספיד הוא כשהתענית חמורה יותר, וממילא כיון שכבר כתוב בגמ' שאסור להספיד, כ"ש שאסור להתענות ולכן מחק הגר"א דהוא כ"ש ונלמד מק"ו.

וסעד מצויין לזה יש בפ' תוספות חדשים (נדפס לראשונה שנת תרל"ד) על מגילת תענית (פרק ט). דתגן התם: בעשרים וחמשה ביה (בכסלו) חנוכת יומין תמניא דלא למיספד, ובתוס' חדשים כ': "ובגמ' קתני גם דלא לאיתענאה ואין מן הצורך דק"ו דלא לאיתענאה מלא למיספד". והוא כמו שכל הגר"מ על הגר"א. ונשארנו עם ראייה ממגילת תענית לגירסת הגר"א.



ח. איסור מלאכה

נפסק (תרע, ה) נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות, ובמ"ב הביא שדוקא נשים לפי שנעשה נס ע"י, ובטור הביא שבלי הלקט שיש מנהג שנשים לא עושות מלאכה כל שמונת הימים אך המ"ב הביא שיש למחות בנוהגים מנהג זה כי הבטלה מביאה לידי שיעמום וכו'. וטעם נוסף יש שלא תעשינה השנים מלאכה, כדי שלא תבואנה לעשות שימוש בנרות. אך עכ"פ נפסק שלא תעשינה מלאכות שיעור שהנרות צריכות לדלוק (חצי שעה).

והגר"מ פיינשטיין כתב שלא כל המלאכות האסורות בחוה"מ אסורות בחנוכה אלא מלאכות קשות כמו תפירה סריגה כיבוס וגיהוץ, והוסיף שיתכן שגם כתיבה לצורך מקח וממכר אסורה. ובשו"ת רבבות אפרים (חלק א, תלו) כתב בשם הגר"י פישר שמנהג ירושלים לא לעשות שום מלאכה אפילו בישול (דומני שיש נשים בירושלים שכל השנה נוהגים בזה...).

ופוק חזי מאי עמא דבר.

ט. פנורת שבעה קנים

אחד מחכמי ישראל בדור הקודם כתב ליישב את קושיית הבית יוסף, כי יש בגמ' (ע"ז מג. ועוד, וכ"כ בשו"ע יו"ד קמא, ח) לא יעשה אדם מנורה של שבעה קנים ואילו היו קובעים שבעה ימים היו באים לעשות מנורות של שבעה קנים וזה אסור. ואמנם מנורות שיש בהם שמש לכאורה ניצל מאיסור זה, מ"מ עדיין החשב בעינו עומד.

וכידוע סמל המדינה הוא מנורה בעל שבעה קנים, ויש מקומות שיש מנורה ממש (כנה"מ ומקום הרשע ועוד) וכבר היו בזה פולמוסים רבים.

ובברכי יוסף להחיד"א (יו"ד שם) מביא שהיה ביהכ"נ בירושלים שהיה בו מנורה בעל שבעה קנים והרבנים אסרו לקיימו והוסיפו בו קנה.

ואמנם בתערוכות השונות של כלי המשכן יש מנורה כזו, אבל כיון שהם לשם לימוד צ"ל שהתירו.

(ובאחד מבתי הכנסת של יוצאי עיראק ברכסים יש מנורה מעל ביהכ"נ. וכיון שלא היה סיפק בידי בימים אלו לסור לראות אם המדובר במנורה בעלת ז' קנים או ח', שאלתי ת"ח שגר די בסמיכות וענה לי שאכן אסור הדבר ולמיטב זכרונו אכן מדובר במנורה בעלת ח' קנים. דא עקא, שלאחמ"כ שאלתי שכן נוסף (הרא"ז) ואמר לי שלמיטב הבטתו מדובר במנורה בעלת ז' קנים, ואם כך הוא יש לדון אם עליהם להוסיף לה קנה. והדבר מסור לרבני ביהכ"נ ורבני העיר.)

י. הדלקת נרות בביהכ"נ

הנה המ"ב הוציא מדברי הגר"א שתמיד יש להתחיל בנר הישן, אך יש שפירשו בגר"א (ע"י מעשה רב) דדוקא בפתח הבית הוא כך כיון



שיש ענין בטפח הסמוך לפתח וכיון שהנר הראשון תמיד הוא הסמוך לפתח מתחיל ממנו. אבל בביהכ"נ יש להדליק מהנר הנוסף, ולכאור' ה"ה בחלון בבית כך יעשה.

ובאמת הגר"ש דבילצקי זצ"ל בביתו נהג כהגר"א וכמובא במ"ב אבל בביהכ"נ הורה להדליק מהנר הנוסף.

ומובא בליקוטי הגר"א על מעשה רב (עמ' רנז) שמביא בשם ה"ר יוסף ששמע מהגר"ר יששכר בער מתלמידי הגר"א שהגר"א הקפיד ע"ז רק בבית ולא בביהכ"נ וכהגר"ש ד הנ"ל.

אך זאת יש לזכור שהמ"ב פסק (תרע"ו סק"א) דלדעת הגר"א גם כשמדליק בחלון ובביהכ"נ יברך על הנר הראשון כי הוא עיקר המצוה. ובוזה יכון מנהג הנוהגים כך.

ובחות"ס (שו"ת, או"ח קפו. הובא במ"ב תרע"א סקמ"ג) דבביהכ"נ מדליק כשפניו לצפון, ומתחיל מהנר הסמוך לארון הקודש. ולמנהג רוב בתי הכנסיות שהחנוכייה צמודה או תלויה על הכותל והמדליק עומד ופניו לדרום, יש מקום לנהוג דוקא כהגר"א להתחיל מהנר הראשון שהדליק אתמול כי הוא הסמוך יותר לארוה"ק.

אבל ברכסים שמדליקים בכותל המזרחי כי הוא כותל דרום יתכן שאין כ"כ ענין להתחיל מהנר הקרוב לארוה"ק כי כל החנוכייה עומדת בקיר דרום, ומ"מ יש לעיין.

יא. הדלקת נרות ביום

הרמב"ם בפ"ג מהל' תמידין ומוספין ה"י כ' שהדלקת נרות המנורה במקדש היתה גם ביום ולא רק בערב. ובשו"ת בנין שלמה (נג) שזה הטעם שנהגו להדליק בביהכ"נ גם ביום.

ותוספת נאה יש בזה, שהרמב"ם כתב (הל' מגילה וחנוכה ג, ב) כשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום בכ"ה לחודש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור למקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים.

ומלשונו נראה שהמלחמה נגמרה בכ"ה כסלו, וא"כ הדליקו רק בליל כ"ו ומדוע אנו נוהגים להדליק בכ"ה. ובאמת במאירי (שבת כא:) כ' שהמלחמה נגמרה בכ"ד כסלו והדליקו ליל כ"ה, והכפשוטות המובנת שחנוכה היינו - חנו - כ"ה-, דהיינו שגמרו להילחם בכ"ד וחנו בכ"ה.

והגדול ממניסק (אור גדול יומא ז, ד יעו"ש שמאריך בזה), מיישב שהרמב"ם לשיטתו שמדליקים גם ביום ולכן כיון שהמלחמה ביום כ"ה, מיד הדליקו בכ"ה ביום לאחר המלחמה, ואנו לזכר זה מדליקים כבר מליל כ"ה. ולפי"ז שפיר מדליקים בביהכ"נ ביום כי כך היה בנר הראשון.

יב. חימום סופגנייה בשבת

פסק הגר"ש"ז (הליכות שלמה חנוכה יז, יא) שמוותר להניח בשבת סופגנייה ע"ג



מיחם שע"ג האש, ואע"פ שיש בה ריבה שהיא דבר לח מ"מ כיון שהרוב יבש ויש דעה שמתירה ברוב יבש, יש להתיר ע"י צירוף הסברא שאיננו יודעים מה בדיוק ההגדרה של לח שאולי הוא דוקא נוזלי לגמרי.

ובשנים האחרונות נתגלה שברוב הסופגניות מערבים בריבה גם מים כדי שיהיה יותר נוזלי, וא"כ צ"ע אולי יש להחמיר גם להגרש"ז. אלא א"כ מדובר בסופגניה, שנאפתה בבית שאין חשש שהוסיפו מים (צריך לשאול את האבא אם הוא לא הוסיף כשלא ראו).

יג. זריקת כדורי שלג על המדליק

היה מנהג אצל חלק מקהילות החסידים (צאנז ויזניץ סאטמער ועוד. אך לפני שהולכים לראות אם המנהג קיים שם, יש לשים לב בעניין המסיכות) שבהדלקת נרות בביהכ"נ היו הנוכחים מפריעים למדליק ע"י רעשים וגם ע"י שהיו זורקים עליו חפצים ובגדים ובאירופה אף היו זורקים כדורי שלג... יש אומרים שמנהג זה היה קיים כבר בזמן הדברי חיים.

ובס' נטעי גבריאל חנוכה (מ, כא הע' כט) מביא שהטעם הפשוט למנהג זה שיהיה ניכר שלא יוצאים ידי חובה בהדלקה זו. אך הביא שהיו רבנים שלא היתה דעתם נוחה ממנהג זה כאילו מפקפקים על דעת הרמ"א להדליק ולברך בביהכ"נ.

והאדמו"ר מקלויזנבורג צ"ל הסביר זאת בכמה טעמים, או כדי שהמדליק לא יתנשא כאילו הוא ראוי לזה, או משום שאין לזה מקור בש"ס. או שרצו להראות איך היה בזמן היוונים שמי שהיה עושה מצוה המתיוונים היו מפריעים לו.

ופעם אחרת הסביר שהזורקים מבקשים להביע בזה את רצונם העז לראות את הכהן הגדול מדליק בביהמ"ק ולא מישהו אחר מדליק במקדש מעט. ובאמת הגר"ש דבילצקי היה נותן לכהן להדליק זכר למקדש...

ומובא שהרב מיכאל דב וייסמנדל צ"ל נהג להדליק בעצמו בליל א' את הנרות בביהמ"ד כדי שלא ינהגו כן.

יד. בוונות לעצור המגיפה

יש בכוונות האר"י (פע"ח שער חנוכה פ"ד) שבברכת נר חנוכה יש י"ג תיבות (להנוסח שבלא התיבה 'של', האר"י והגר"א ועוד) וצריך לכוון בהם על י"ג מדות של רחמים ע"ש (ומובא בספרים שזה כנגד י"ג פרצות שפרצו היוונים שכנגדם יש י"ג השתחויות).

ומובא בס' משנת חסידים (יום ד' מסכת תיקון המגפה ב, ח) מהאר"י הק' וז"ל, בשעת המגיפה רח"ל סגולה לכיין תיבת 'ואמת' מהי"ג מדות של רחמים והיינו שיימשך הרחמים מאלופו של עולם וייעשה ממות אמת ע"כ. פי' ובכך תיעצר המגיפה.

ואמנם אין דרכנו בנסתרות, אבל להמכוונים יש כאן האפשרות לעצור המגיפה.

טו. למה הדפיסו את הפטורת מקץ



בקובץ תל תלפיות שנה ב' פירסם יהודי חשוב מרבני הונגריה שאף חיבר ספר לאחמ"כ ומביא בספרו הערה זו, שאינו יודע מדוע הדפיסו הפטורת מקץ בחומשים, הלא לעולם נדחית הפטורת מקץ מפני הפטורת חנוכה, והתבטא שם בלשון זו: "ומלאכת הדפוס בזה היא מלאכה שאצל"ג יעויין מ"א (רפ"ה י"ב) בשם כנה"ג".

ואכן עויין שם, והביא שם המג"א דעה שכשיש הפטורה מיוחדת ולא מסדר ההפטורות הרגילות, כשהוא קורא שניים מקרא ואחד תרגום, אם הוא נוהג לקרוא גם את ההפטורה, יקרא את ההפטורה הקבועה לפרשה זו ולא את ההפטורה הנקראת לרגל המועד. ומובא ברמ"א סוף רפה, ע"ש, ובמ"ב שם הכריע שבד' פרשיות יקרא את ההפטורה של ד' פרשיות ולא של פרה"ש ודלא כדעה הנ"ל וכ"ה במנהגי חת"ס (ד. ב.), ומובא בארחות רבינו (א. קכג) שהקה"י היה קורא את ב' ההפטורות.

והגם שהערתו של הרב הנ"ל אינה נכונה משום שפעמים שמקץ לא חל בחנוכה וכהשתא, מ"מ אף אם היה תמיד חל מקץ רק בחנוכה עדיין יש להדפיסו כדי לקרוא בעת אמירת שמו"ת, (אלא שאם היה חל רק בחנוכה לא היה לכא' טעם לקבוע הפטורה אחרת וצ"ע).

זו. אפשר כבר לעשות קידוש לחתן תורה

אחד הפסוקים בהפטורת מקץ הנדירה שנקראת השנה, "ויקץ שלמה והנה חלום ויבוא לירושלים וכו' ויעש משתה", ופסוק זה הוא המקור לעשות סיום לגמרה של תורה ומכאן נובע מנהג ישראל לעשות קידוש לחתן תורה בש"ת, וכיון שהשנה קוראים את מקור מנהג הקידוש הנ"ל בהפטורה, יש לאחל שכבר יגיע החיסון מפיזור ומודרנה ונוכל להשלים הקידושים של חתני התורה היקרים אשר שמחים בחסונם.

ז. מק"ץ

השנה פרשת מקץ תיאלץ למצוא ר"ת אחר.

ממלכה ממשכה לעיר ציון תשיבנה / ובת קבועה ברב-עבדה לבית אמה תביאנה / והפרות במנורות
בני אהרן יבעירו / הן במהנה אל מול פני המנורה יאירו
(פיוט שני זיתים לד"ש אבן גביריה)



עם הח' שלפניו, הן אותיות חנוכה. שבחנוכה מצוה לעשות סעודה.

חנוכה רמוז בתורה

בספר 'מטבע שטבעו חכמים' הביא, שבחשבון השנים, נס חנוכה היה בשנת ג' אלפים תרכ"ב, ואם נמנה את הפסוקים מסוף התורה למפרע, נמצא שהפסוק במגן ג' אלפים תרכ"ב הוא הפסוק: "ועשית





הרב נתן פוגל

קבעו שיר ורננים | סיפור לחג

סוד כוחה של השירה היהודית

כבר ציוונו חכמינו מקדם כי החנוכיה מחד – נר איש וביתו, מאידך – פרסום הנס למרחוק, בחוץ דווקא, בפתח או בחלון או בשניהם גם יחד. לרומם הנפש פנימה וגם נפשות נדכאות של רגליים המהלכות בשוק ותיכף כלות. ולעולם לא תדע מי הוא התרמודאי ההילך המהלך אשר רגלו לא כלתה מן השוק, ונפשו כלתה אל הבית, והנרות אשר הדלקת אתה האירו את חדרי לבבו באורם. ולעולם לא תדע, הנגינה אשר יוצאת מפיו לאן תצא לה ואנא תלך ובלבבו של מי תתישב שנית סיפור מיוחד לימי החנוכה, על נער שחיינו נעים בסערה בין מירון לירושלים, בין העבר להווה ובין עולם הבא לעולם הזה וכח הניגון שהרחיק אותו הוא שהשיב אותו ביתה.

מוקדש בהערצה לכל העוסקים במלאכת הקודש של הנחלת מתיקות התורה לדורות אשר יבואו, ונעים בין גבולות לבין הכלה ויוצרים ביניהם עולם של חויה רוחנית לעבודת ה'.

הזדמנות לומר תודה בפה מלא ובלי רמזים לאיש אשר רוח בו, זה אשר שר את שירת האל ומאיר את העולם בזיכוי הרבים.



א'

הבריחה

ירוחם היה מוכן ומזומן. תלה מבט בשעונו שוב ושוב בהמתנה דרוכה לבא השקיעה. כמה אהבו במשפחתו את רגעי ההמתנה הללו שלפני ההדלקה, ירוחם היה מתנועע בשירת "ויהי נעם" במנגינה חדשה ופניו להבים, עד הגיע זמן ההדלקה המדויק. ועכשיו נוטל ירוחם את הלהבה בידו מתכוונן להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה ומתחיל לברך. קול נעים ורם היה לו לירוחם. קולו, שהרעיד את הבנין כולו סימל בכל יום את פתיחת ההדלקות לכל הבנין כולו, שהדליקו בזה אחר זה מי בשקיעה מאוחרת, מי בביה"ש ומי בצאה"כ. והיה קולו הולך וגובר:

פְּרוֹץ אֶתָּה - - -

רגע, איפה מוישה?

איפה מוישה??

קראו מיד למוישה.

מוישה! מוישה! משה שמואל!!!

אין קול.

גם אין עונה.

בלעה אותו האדמה.

משה-שמואל ברח!!!



אקום ואברח - חלפה מחשבה מהירה בראשו וגררה אחריה רכבת מהירה ודוהרת של מחשבות, ופתאום הוא קם. והתחיל לרוץ. רץ מהר-מהר. לא ידע אנה הוא רץ. רץ לאן שרגליו רצו. העיקר לרוץ. הוציא אוזניות מכיסו ותחב באוזניו. לא שהן השמיעו קול, הלא הנגן הלך לעולמו, אבל הן העניקו לו מחסה ברגעים הללו. כך רץ ורץ ורץ, אחר-כך נסע וכמה שעות מאוחר יותר מצא את עצמו במירון.

ולפי שבתקופה עליה אנו מספרים באה מגיפה לעולם, היו ישיבות, בפרט מהסוג המסוים בהם מוישה נהוג היה לבקר, שפגעי הזמן ומקרם היו בעוכריהם ואותן הישיבות סגרו דלתותיהן לתקופה ולימים.

לפיכך הלך מוישה והשתקע במירון עצמה. תחילה ישן אצל הספסל וסעד את ליבו בבתי התמחוי המקומיים. אט-אט מצא עצמו מן הקבועים ואף משרה מכובדת סודרה לו: שטיפת כלים בבתי ההסעדה אשר שם, אשר הכניסה לו אי אלו מצלצלים שהיו דיים לשעתם.

הלך מוישה מדחי אל דחי נסחב אחר שירים ומנגינות מעולמות נכר שהלכו והרכיבו אותו על במתי ארץ בדרך הבטוחה לכיוון מטה. אט-אט סל המצוות שלו נידלדל, חלק נתעצל מלקיים, וחלק קיים כלאחר יד למחצה לשלש ולרביע.



אמנם במרון היה, ובמירון אי-אפשי לו לאדם ללא הרהורי תשובה המתנוצצים בו בכל רגע ורגע וגם אנו תיכף נדבר מזה, אבל לניגוני הריק היה כח משיכה עצום לפורר את סל מצוותיו ולזרוע בליבו זרעים של קרירות. והקרירות מה נוראה היתה, עוטפת את הנשמה בסורג של אדישות ומשתיקה את קולה הזועק, ע"י הקמת רעש אימים, רעש הנגינה הזרה.

ב

בעט הפנים

מאז ומתמיד סבר ירוחם כי כח הניגון הוא הרסני במיוחד. ומה שהכי נורא זה שהוא גם צדק. ומה שעוד יותר עגום זה שבביתו שלו מתחת לאפו צמחה לה ההוכחה לתופעה ההרסנית ששמה "ניגוני הנכרים".

ובאותו החנוכה הרגיש ירוחם כי באו מים עד נפש. הדבר הזה שהיה תחוב באוזנים של בנו מחמדו, שהיה מסורק יותר מדי, השמיע נגינות זרות מאוד מאוד. ואף כי היו המנגינות מן האוזניות לבין האוזנים, נשמעו אף לבחוץ והיו מורידות את הנפש מטה-מטה. בנו משה-שמואל הלך והידרדר מול עיניו, היתה קרירות בלתי רגילה בעבודת ה', היה קושי גדול עם הקימה בבוקר, והיה, כך ברור, קשר ישיר בין הניגונים הנוראים והאיומים שמושמעים שם באוזניו לבין התקררותו ההולכת וגוברת.

באותה השעה שרוע היה בנו של ירוחם, מוישה, על כסאו. חוט השתלשל מכיוון המכשיר שבידו וכשהגיע אל ליבו של מוישה התפלג לשניים כמו דור הפלגה, ויצא משם לשני קצוות, האוזן האחת מכאן והשנית משם. והיה מוישה מנוענע בידיו בקצב של איש אשר לא ידע את קונו. ומן האוזניות בוקעות מילים זרות, מנוכרות, במקום המילים הקדושות של דוד המלך נעים זמירות ישראל, יצאו מילים של שטות ושל הבל. והמנגינה כה איומה וריקנית שהיתה נדמית עליו כמו שלולית עכורה ורדודה.

מוישה לא שמע כלל את אביו אשר נכנס. ואם היה שומע, כלום היה איכפת לו? כבר לא איכפת לו כלום.

ועכשיו המחשבות מתרוצצות בליבו של אביו ומעלות את דמו לכדי רתיחה שהיד סולדת בה וממנה, ור' ירוחם תלש באבחה את האוזניות מאוזניו של בנו ומקרב אותם לאוזניו שלו, לראות מקרוב את נזקי ההרס. והמנגינות, שמרחוק נשמעו כמו תופי טם-טם אפריקנים בקצב בלתי אחיד, נשמעו עכשיו כמו עדת גויים נובחים והיו נשמעות מקרוב איומות עד מאוד.

נתכעס עוד יותר ר' ירוחם ועלתה בו חמתו נטל איפוא את כלי המשחית אשר ממנו יצא החוט אשר השמיע את הקולות ההרסניים וזרק אותו בכח רב על הארץ. ג"פ שב על זה המעשה עד שידע ברור ומחוור שהמכשיר הנורא הזה המשמיע את הנגינה ההרסנית - לא ידע יותר ימים יפים. והוסיף וזעק, גם זה ג"פ: לא בבית שלי!!!



והשאיר את הנער בן השבע עשרה לבדו עם תעיותיו, ככה שיחזור בתשובה באופן שלם.

או אז שמח ר' ירוחם כי המקור להידרדרות של בנו-איננו עוד, ועכשיו בנו ישוב למוטב. מאוחר יותר יסביר לרעייתו מנוו"ת תחי' על הנושא של "כעס הפנים" וכי הוא אחד הכלים החשובים בחינוך. כמה דקות אחר כך יתעתד לראות כי נתכעסו פניו יתר על המידה עד שמוישה מחמדו לא יכל לשאת את כובד הכעס וקם ונגעלם.

ג

פך השמן הטהור

למעשה, כבר שנים רבות שמשה שמואל מקיים בו קללת "צער גידול בנים" בהידור רב. הרבה השקיע ר' ירוחם בחינוכו של צעיר בניו. מערש ילדותו החדיר בו הרבה יראת שמים. עוד בהיותו רך בשנים היה משורר לפניו משירי רבו רבי משה שמואל זצ"ל. היה שלב שבו הילד הקטן כבר ידע לשיר יפה את "שים שלום" של רבי ברוך בער ולא היה גבול לשמחתו של ירוחם. כמובן היה גם את "אז ישיר משה" שהרי זה שמו, על שם מורו ורבו זללה"ה לשמו ולזכרו תאוות נפש.

באופן כללי ירוחם ורעייתו בנו את ביתם על אדני התורה והיראה. פעם ירוחם קרא באיזה מקום מאחד מגדולי הדור שליט"א, שמוסר צריך להתחיל מגיל אפס. ירוחם קיבל מרבותיו זי"ע ויבלחט"א שהרבה מאוד מן היראת שמים מוחדר ע"י השירים. ואכן ביתם היה מלא בניגוני דבקות ויראת ה'. מהם ששמע מרבותיו (ביניהם רמ"ש נ"ע כנ"ל) מהם שהבעירו בירושלים.

ופסגת החינוך בביתם היתה בימי החנוכה - ימי החינוך, שעליהם מכל המועדים נאמר: "קבעו שיר ורננים", ואם כך קבעו חז"ל - זו איפוא חובת המקום והזמן, בפרט לנוכח דברי המ"ב על הזמירות והתשבחות הנצרכות לסעודות ימי החנוכה כדי לקיימם בסעודת מצווה. ובימים הללו של החנוכה היתה נפשו של ירוחם מטפסת לפסגות ומעלה את כל בני ביתו הסמוכים על שולחנו.

היה איפוא ירוחם מסב אצל השולחן נוכח הנרות מקיים בנפשו "אשתך כגפן פוריה בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך" ובאירה ביתית חמימה מגינה ונעימה היו ישובים יחד ומנגנים ניגונים. בתחילה ניגוני חנוכה ואח"כ מן השירים הידועים והמסוגלים לירא"ש: "זאל שוין זיין די גאולה", "אין כאלוקינו - נישטא קין אוזנער גאט", "עוילם הזה איז א'גוטא זאך" "נאר אמונה - נאר אמונה" וכמובן "אָ גנץ יאר פרייליך". אחר היה מלמד אותם שיר חדש או שנים מלאי רגש כמו "חשוף זרוע" של האמרי אש ממודזיץ זי"ע, ולסיום היו קמים ורוקדים מרש אחד והייתה שמחה גדולה בשמים.



ד

מעשה שטן

וכמו להכעיס, תמיד היה אחד שהיה מומחה שאין שני לו ביכולת להרוס את חדות הימים ורוח שמחת הזמן כמובן: מוישה.

למעשה, נזכר ירוחם, שמאז היה מוישה פעוט ואפילו יונק, נוהג היה להשבית את האווירה ולעצור את רגעי ההוד הנוראים שאחר ההדלקה. משהיה תינוק, זוכר ירוחם את מוישה צורח באמצע השירים. כשגדל יותר מיאן לשבת יפה עם אחיו סביב השולחן, ובגיל מאוחר יותר, כשכבר ישב, היה מעורר ריב ומדון עם היושבים לשמאלו, לימינו או ממולו.

למשל, נזכר ירוחם בחנוכה אשתקד. כל האווירה נהרסה בעטיו. היה זה כאשר מוישה טען שהוא כבר זמן רב זקוק לכיפה חדשה לפי שכיפתו נראית כבר כמרוטה. לירוחם הייתה יותר מהרגשה שלמוישה היה חלק נכבד במריטתה של הכיפה, אבל ירוחם לא חוסך כשהו נוגע ליראת שמים ולכבוד חנוכה שלח ירוחם את בנו מוישה לקנות לעצמו כיפה חדשה.

ובעיצומה של ההדלקה גילה ירוחם את הכיפה הנוראה שעל ראשו של בנו, היה זה שם בחוץ וכל השכנים ראו אותו עם הכיפה הזו, הרי זה הרס שיישאר עד השידוכים. ירוחם הזדרז, איפוא, לסיים. נכנס מן החלון אל הבית פנימה מהר-מהר, והרגיש שליבו מחשב להתפקע. וכדי להרגיע את עצמו היה ירוחם צריך להלביש על עצמו כעס הפנים עצום וחזק מאוד ולהשליך את הכיפה בחמת זעם מן החלון אל הבוץ למטה, ובינתיים, שילבש משה את כיפה-של-שבת של ירוחם עצמו, שהיא רחבה דיה ומלאה ביראת שמים.

בקיצור, ניתן לומר שלא חלפה שנה בלי איזו תקרית בלתי צפויה מצידו של מוישה בעיצומה של חדות החנוכה. מעשה שטן ממש. ועכשיו המכשיר הזה, עם השירים הללו, ועוד לא פחות ולא יותר בימי "קבעו שיר ורגנים".

וגם השנה כמו להכעיס, לא ויתר מוישה על החגיגה ומשקיבל תוכחת מוסר מוסר לראוי לו ולשכמותו, נשא רגליו וברח כדרך המסירים אוזנם משמוע המוסרות.

ה

ביבותיה דבר יוהאי

מירון נוהגת היתה להאיר פנים למוישה, ואף הוא מצידו אהב את מירון עד למאוד. סיבות רבות היו לו למוישה, בעטיים נמשכה כל-כך נפשו למירון: מגוון האנשים, המאכלים ללא תנאים מוקדמים, האווירה המיוחדת. מוישה מאוד אהב את זה שמירון היא מעל המקום והזמן: במירון הלא הכל הוא מהכל: בכל מקום אפשר לרקוד



לאכול לדבר לשיר להתפלל ללמוד או לישון. הן במירון לא תיחשב שוטה אם תחליט פתאום לומר תהילים באוהל הבית תמחוי כשם שכשר הדבר וישר לסעוד סביב קערת חמין על יד הציון בליל שישי חורפי.

מוישה הרגיש שאצל ר' שמעון הוא רצוי כמו שהוא ובאשר הוא בכל זמן. ר' שמעון יאהב את כל סוגי השירים.

והיו את ניגוני מירון. אלו עוררו בנפשו כיסופים ללא רחמים. אלו אותם הניגונים המושמעים בקול הקלרינט המתחטא, הניגונים כה חודרים, שאין בהם מקום למילים. פעם חשב לעצמו מוישה שנס שאין בהם מילים, שכן אם הניגונים מהפכים כך בנפש שומעים ללא רחם, חובטים בה בנפש ומנענעים אותה מעלה-מטה חזק-חזק. תאר לך מה היו עושים השירים לו היו מצורפים להם גם מילים, הלא הנפש היתה יוצאת בדברה.

ובלילות נטולי ירח, מתגנב היה מוישה מאחרי ההקדשות הספרדים תחת גרם המדרגות הארוך, שם, אצל הציון, עם גיטרה קטנה ומאובקת שהיה מנער אותה והיא אותו, היה שר את אותם השירים שטלטלו אותו שוב ושוב בין העולמות, היה זועק לשמים ושר חזק בכל הכח: "נאר אמונה נאר אמונה בורא כל עולמים" "עוילם הזה איז א'גוטע זאך" וגם: 'חשוף זרוע' של מודזיץ, שזה היה עבורו חזק בכל עונות השנה. ניגונים אלו היוו עבורו עוגן של חוסן ויציבות, בכל מיני שעות לא שעות ורגשות לא רגשות שפרצו בהפתעה אל ליבו ללא דפיקה בדלת. בזמנים הללו, היה בורח אל אותם הניגונים, שוקע בהם ומתנחם מעצבונו.

זר כי היה רואה אותו היה לבטח מתפלא: מה להילך זה, שכיפה מרושלת תלויה בקושי על ראשו, מטה לנפול, נבלעת בין שערותיו, ופניו אומרות כל-כך הרבה כאב, לניגונים העתיקים והשמחים הללו? אבל לא היה זר. וגם לו היה הזר, לבטח לא היה רואה. גם לו היה רואה מה פתאום שהיה מתפלא? בטח לא היה איכפת לו כלל, למה למי איכפת?



רסיסי שמועות מרושעות סיפרו לר' ירוחם ורעייתו על הידרדרותו של בנם. על כך שכבר אינו לובש כובע וחליפה, היו שראו אותו בבית התמחוי עם חולצה לא משלנו, ואמרו כי השירים והזמזומים הנשפכים מפיו מקורם מבתי הגויים רח"ל, והיו רבי ירוחם ורעייתו מתפללים מאוד.

ובמשפחתו של ירוחם אביו של מוישה, נפלה ההחלטה: אנו ממשיכים הלאה. בהתייעצות עם אנשי חינוך שליט"א המבינים בעם, הגיעו ר' ירוחם (וגם קצת מנח"ה) לכלל החלטה: אנו אין רודפים אחר ילדנו. "הלא לא אני סילקתי אותו" אמר ר' ירוחם לרעייתו "הוא ברח, ואם הוא רוצה - שיחזור".

אולי אם יודע היה רבי ירוחם אודות הניגונים הללו שנפשו של מוישה



איתה להם, היתה הידיעה הזו נוטעת בליבו זיק של תקוה. אבל לא ידע ר' ירוחם את סוד הניגונים. וכי מהיכן ידע? הלא כבר אמרנו שרבי ירוחם גזר אומר בנפשו שהוא צריך להמשיך בחיים, ושיעשה מוישה הלז את אשר יעשה. הוא, מוישה, את הבושות שלו כבר עשה לו. והוא, ר' ירוחם החליט כי אסור לו לשקוע בבוץ היגון, הוא ימשיך בשיטפון החיים, אין ברירה.

ההתמודדות לא היתה קלה: השמועות על בנו אשר במירון אשר עושה חיל בשטיפת הכלים המשיכו לזרום. היו גם שראו אותו מפעם לפעם פושט ידו למגביות שונות ומשונות, אך כל אלו פגשו את אטמי אוזניו. הצליח, לפחות כך חשב, ליצור חומה של קרח בינו לבין יוצא חלציו. שיישב במירון, שיעמוד שם או שיטפס. שישיר, שירקוד, שיאכל, שיפושט ידיו או שיכניסם חזרה. הוא כבר לא חלק מהענין הזה.

ג

משגיה מן החלונות

ובהגיע ימות החנוכה, או אז היה אוזר ר' ירוחם כגבר חלציו, ומדבר עם מנוו"ת תחי' אודות חובת השמחה, והשירה המעוררת את הנפש לשמחה, ושח לה את דברי החינוך על ההתלהבות החיצונית אשר תביא את הפנימית. ובחדוה עילאית יחד עם שאר יוצ"ח היה שמח, מוחה כף רוקד ושר בכל הכח את השירים. תחילה שירי החנוכה, אח"כ השירים הנודעים: "עוילם הזה איז א'גוטע זאך", "אין כאלוקינו", "א גנצ יאר פריילך", זאל שוין זיין די גאולה" וכמובן: "חשוף זרוע" של מודזיץ. ואם רק היה יודע ר' ירוחם את אשר ניצב אל מתחת החלון. לו רק היה יודע, בטח היה שר חזק יותר.



כבר ציוונו חכמינו מקדם כי החנוכה מחד - נר איש וביתו, מאידך - פרסום הנס למרחוק, בחוץ דווקא, בפתח או בחלון או בשניהם גם יחד. לרומם הנפש פנימה וגם נפשות נדכאות של רגליים המהלכות בשוק ותיכף כלות. ולעולם לא תדע מי הוא התרמודאי ההילך המהלך אשר רגלו לא כלתה מן השוק, ונפשו כלתה אל הבית, והנרות אשר הדלקת אתה האירו את חדרי לבבו באורם. ולעולם לא תדע, הנגינה אשר יוצאת מפין לאן תצא לה ואנא תלך ובלבבו של מי תתישב שנית.



ופעם בשנה, רק פעם בשנה, היה יוצא מוישה ממירון. משיג היה לעצמו ולשכמותו רכב, עדיף חבוט, מפני שהחבוט - כמה כבר יוכל להיחבט? ונוסע. ירושלימה עלה. קבע לו לשנים את נר חמישי של חנוכה, לפי שלעולם אינו יוצא בשבת - קודש, ותיכף סמוך ונראה לשקיעה, היה מגיע שם, מפנה מבטו כה וכה, וראה כי באמת כלתה הרגל מן השוק והיה חומק בלאט ומקשיב. תחילה היתה ההכנה, לפי שהשקיעה פנים רבות לה. שרו אז "וייה נועם" אחר-כך הברכות. ואחר-כך הריקודים. ואחר-כך



את כל השירים היה מוישה שר עמם שם בחשיכה מתחת לחלון. ואף שפעמים היו שנים שגם גשם זלעפות היה יורד, לא היה איכפת לו למוישה, לפי שאז יכל לתת דרור לדמעותיו ולומר לעצמו שהגשם מרטיב את עיניו. היה איפוא שר בכיסופין את השירים השמחים וגם השקטים.

וכשפנו משפחתו לאכול את הלטקע'ס היה מוישה מברך לעצמו בשקט ובדקדוק את "ברכת הרואה" וכשיטה הסוברת שבשתי ברכות דיבר הכתוב. אחר סר למאפיה סמוכה קונה סופגניה או שתים ועכ"פ פחות מכשיעור ברכה"מ וכדי שיעור על המחיה, ושב מירונה.

כך מידי שנה בשנה, בנר חמישי של חנוכה היה מתיישב אצל החלון מקום קבוע היה לו שם, משם היה מברך ברכת הרואה בהידור, שר את השירים והולך לו.

ז

ברכת הרואה בהידור

ושנה אחת היתה, שנה גשומה, ומאוד קרה וחשוכה, נעדרת כל בשורה. וגם אז עלה מוישה ירושלימה ומצא את החלון בודד וחשוך. מוישה שאג בליבו: איפה כולם? אך רק רוח שורקת ענתה לו מבין צמרות העצים: ריק. ריק. ריק. היה ריק לפי שלא היה בבית איש, הכל חשוך וקודר.

מוישה לא אמר נואש: סר לחנות סמוכה, קנה ערכה מוכנה ויפה העמידה בחלון, בירך בקול רם את שתי הברכות (לפי שהסתפק לגבי השהחינו העדיף שלא לאומרה) הדליק, והתיישב. חשב מוישה כדרך הסופרים והסיפורים שעכשיו הנה פתאום יצוצו בני משפחתו מאי-שם וישמחו לראות אותו ואת אורו. לכן המתין זמן רב אל הלילה. אך לא, כלום לא אירע רק החשיכה העמיקה והרוח היטיבה את שריקותיה. שר איפוא מוישה את שמונת השירים, קנה שתי סופגניות, ועלה אל הדרך מירונה.

ובמעלה הדרך לגליל העליון, היה ליבו נוקפו שאת המצוה השנתית שלו צריך לעשות בהידור. והלא כיצד יצא ידי חובה בחנוכה שהניחה בחלון של דירה שאינו דר בה כלל ועיקר זה עידן ועידנים? אלא על-כרחך שעליו עכשיו לברך ברכת הרואה כמנהגו מימים ימימה. לשם כך איפוא עליו לבקש אחר חנוכה מהודרת בחלון כל דהו ולברך עליה.

אבל היכן ימצא חנוכה עכשיו לברך עליה? הלא בשעה מאוחרת זו כל החנוכיות כבו זה מכבר. ופתאום רעיון נתיישב בליבו: בסמוך לכאן ממש בדרך אסע לבית החולים "זיו" בצפת, שם, יתכן, ישנו חולה או שניים, אשר מסיבה כל שהיא הדליקו מאוחר, ועל אורם אברך ברכת הרואה. וממחשבה למעשה: כיוון נסיעתו אל בית החולים ותיכף ומיד הוא שם.



ה

ירוחם בגילוי אליהו

הפנים חמורות הסבר לא הותירו מקום לספיקות: ליבו של רבי ירוחם לא עומד בספיקתו וספקותיו והוא יצטרך לעבור טיפול מציל חיים. בצפת, כך אמרו לו, בבית החולים "זיו", ישנו הרופא המומחה לדבר הזה, והוא יקבל אותם לניתוח חירום. שם ירחיב את קירות לבבו וירווח את פעימותיו.

נקבע תור לניתוח ולשיקום לא פחות ולא יותר בימי החנוכה. צער על גבי צער נצטער רבי ירוחם על זה הדבר: לא זו בלבד שליבו אינו מצליח לפעום כדבעי, עליו להיות הצנטער של הצנתור, דווקא בימי החנוכה? מכל הימים לא יכל הדבר לחול אלא בימים אלו? וכיצד יקיים עם משפחתו מצוות "וקבעו שיר ורננים"? ומשהבין שגם אם יוכל להדליק, כח השירה יהא ממנו והלאה, נתעצב אל ליבו עד מאוד ונתכנס אצל כדוכו באופן מלא ומוחלט.

ומספר דקות קודם היכנס השקיעה של נר חמישי הוכנס ירוחם לחדר הניתוח, מלוח אותו רעיתו בבכי חרישי והרופאים מודיעים לקונית: בסביבות אחת - שתים בלילה יצא ירוחם מחדר ההתאוששות אל המיטה הממותינה עבורו במחלקה הקרדיולוגית.



היה זה שתיים בלילה. הסיכוי למצוא חנוכה דלוקה כאן ברחבי "זיו" היה קלוש. אך מוישה לא אמר נואש, ומקץ שוטטות קצרה ראה מרחוק נרות דולקים. היה זה קצת מוזר. היה זה חדר רגיל במחלקה הקרדיולוגית בבית החולים שבתוכי וילון המוסט היטב כדרך וילונות המוסטים אצל החולים שאצל המיטות. ובקצה הוילון עמדה שידה שעל גבה חנוכה דולקת, ושמנה מלא. נראה היה שהדליקה זה עתה.

כמה שמח איפוא מוישה והרגיש השגחה פרטית שגם השנה מסובב כל הסיבות רצה לזכות את ישראל ולא רצה להפסיד הימנו מצוותו הקבועה ואינה לידו חנוכה דלוקה בקצה ארץ על מנת לקיים ברכת הרואה כמנהגו. בשקט-בשקט בירך הוא איפוא ברכת הרואה ופצח בסדרת הנגונים הקבועה: "זאל שווין זיין די גאולה", "א גנצ יאר פריילך" "אין כאלוקינו - נישטא קין אונזער גאט" ועוד. וגם כמובן: חשוף זרוע של מודיץ והיתה שמחה גדולה בשמים.



רבי ירוחם יצא מחדר ההתאוששות ונזכר מיד: חנוכה עכשיו לא הדלקתי נרות! בשארית כוחותיו ביקש מרעיתו שפנתה בתורה אל האחות האחראית בבקשה חריגה: מבקש החולה להדליק נרות חנוכה עכשיו כאן סמוך למיטתו, האחות אשר פנתה לאחראים קיבלה אישור נדיר עבורם.



היה זה מחזה מפעים: מאי שם נשלפה חנוכיה מישהו הביא נרות ור' ירוחם בשארית כוחותיו היטיב והדליק חמישה נרות ועוד שמש אחד אחר קרס אל מיטתו בשארית כוחותיו ניסה לשיר ללא הצלחה.

אמנם אחרי מספר דקות ר' ירוחם החליט שהוא לא מוותר, פנה איפוא בשארית כוחותיו לרעייתו והציע: הבה נשיר יחדיו עכשיו בלב. קדימה! מתחילים ב"זאל שווין זיין די גאולה", והיה מתחיל רבי ירוחם לשיר בליבו, עימו רעייתו, ועיניהם זולגות דמעות.

ולפתע נשמע קול. הקול היה ערב ושקט. יצוק ויצייב, ברור ומחוור, מבחוץ הגיעה אולי בת קול מן השמים והיה שר עימם בדיוק את אותם השירים כסדר שנהג לשיר, כפי שרבי ירוחם שר עכשיו בליבו עם רעייתו. ויהי לפלא.

כל-כך שמח רבי ירוחם עם ההארה השמימית והגיע למסקנא המתבקשת וההכרחית כי אליהו הנביא הנוהג לבקר את החולים בא הנה לשיר עימו וקולו נשמע כבת-קול המהדהדת את שיר ה', שירים של מעלה, שירי גן העדן מקדם.

רבי ירוחם שקל בדעתו, גמר אומר בנפשו, והגיע לכלל החלטה שמעשה פלאי ושמיימי זה נכלל בכלל חובת "שיחו בכל נפלאותיו" ועל-כן הוא יספר זאת לכל ילדיו. מהר מאוד הגיע הטלפון הראשון, שכן למרות שהיה זה אמצע הלילה ילדיו ידעו שעתה יצא מן הניתוח וביקשו לדרוש בשלומו. והיה ר' ירוחם מספר לכל ילדיו שוב ושוב את מעשה הנס חנוכה הפרטי שלו, את אשר ראה ה' בצערו ואת רצונו לקבוע שיר ורננים, ולמרות שלא הצליח להוציא מפיו מילות השיר והיה מוציא סדר השירים בליבו, בת-קול שרה עימו משמים כפי הסדר הרגיל בו, היה שב ומקיים מצוות "קבעו שיר ורננים" בהידור רב. האחות אמרה שזה ממש ריפא את ליבו - רפואה מן השמים!



ישב מוישה אצל הנרות אשר בבית החולים, אותם הנרות שהציצו מבעד לזילון והביט בהם בחדוה.

לפתע צלצל הטלפון של החולה אשר אצל הזילון. מוישה כמעט נבלע במרצפות, שכן השתדל שלא להעיר את החולה הלז, ועכשיו מצלצל אצלו הטלפון. מוישה רצה לברוח מהר, אך כח בלתי מוסבר נטע את רגליו כמסמרות על האדמה. ובלית ברירה שותף היה מוישה לשיחת הטלפון: "אתה שומע אברהם ישעיהו? זכיתי לא פחות ולא יותר לגילוי אליהו! שר הייתי בליבי את סדר השירים כפי שאנו רגילים: זאל שוין זיין די גאולה וכל זה והיתה בת קול שרה עימי בקול ערב בקול מתגעגע מאוד, אה! מה גדלו מעשיך ה'. אתה לא מאמין לי, אה? תשאל גם את אמא". כך שוב ושוב גם עם אלעזר מנחם, עם יעקב ישראל עם כל אחיו ואחיותיו.

בתחילה מוישה הרבה שמא הוא הוזה או מדמיין מאוד, אך המציאות והשיחות הנשנות טפחו על פניו את המציאות הבלתי אפשרית: כנראה שאביו כאן. לא כנראה, בטוח, הלא זה קולו ואלו אחיו ואחיותיו, אביו, כך מסתבר,



חולה מאוד, והוא מכאן החיה את נפשו.

ט

שיעול בזמן המגיפה

בהחלטה של רגע החליט מוישה לפצוח בסדרת הניגונים שנית. אם הם כה החיו את נפשו, מדוע שלא ישוב אחריהם עוד. והיה משה שמואל משורר וירוחם עומד ומצווח: אליהו הנביא! אליהו הנביא! ומתרגש עד מאוד.

ופתאום קולו של מוישה נגדע לפי ששיעול רם ונישא תקף אותו והחל מוישה משתעל עד למאוד, היה זה שיעול בלתי רצוני ובלתי נשלט שבא בהתקפה של סדרה ארוכה. ירוחם אשר שמע את השירה שנקטעה ואת הררי השיעולים נתפלא עד מאוד: וכי אליהו הנביא משתעל? הייתכן כדבר הזה או הנשמע כמוהו? החל חוזר במוחו את הליכות אליהו מדברי הנביא מהר הכרמל ועד מערת הנביאים, אך לא נזכר במדרש כזה והיה הדבר אצלו לחידה.

עד הכי ואדהכי באו אצל המשתעל האחיות הממונות, לפי שמגיפה היתה אז בעולם, והמשתעלים עוררו חרדה תדיר בקרב סובבם והיו מתשאלים אותו: החולה אתה? המדדת חום בכניסה? היית בקרבת חולה מאומת? ועוד כהנה שאלות והיה משיב על הן, הן ועל לאו, לאו.

והיה הקול נדמה עליו על רבי ירוחם כקול מוכר מאוד. מוכר ומנוכר. מיהו זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן. כבר הבין רבי ירוחם אל נכון כי לא אליהו הנביא אשר בת קולו שרה עם ליבו זהו מאן-דהו. אבל מיהו זה אשר את שירו מכיר?

והיה זה כמין רגע כמימרא אשר פתאום נתאחדו מוחו וליבו של ר' ירוחם, וקרבת מירון אצל צפת הובנה אצלו ובאחת נתבהרו בני מעיו, וכליותיו היועצות אמרו לו באחת: מו י ש ה כ א ן ! ! !

ומוישה נשאר, סעד את אביו וחיזקו ומשם שב עמו הביתה.



לתקופת השנה בנר הראשון של חנוכה, עמד רבי ירוחם אצל חלון ביתו צאצאיו סביבו ובירך בקול:

שְׁהַחַיֵּינוּ וְקִיְמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנוּ הַזֶּה - - -

שְׁעֵשֶׂה נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנוּ הַזֶּה - - -

וכיון גם על מוישה-שמואל שלו, שעומד כאן לצידו חבוש כובע וחליפה כדבעי, ופניו להבים וכשהיסב רבי ירוחם אצל השולחן לצד הנרות ובניו כשתילי זיתים סביבו, הוסיף הוא שיר אחד לכל השירים היפים, שיר חדש בניגון עדכני:

וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם - - -

מח



מזוסיף והזולך



לקוחות כללית ברכסים

צעד לפני החורף, מתחסנים לשפעת ומונעים אשפוזים מיותרים
וסיבוכים העשויים לפגוע בדרכי הנשימה והריאות
בשביל הבריאות שלכם

רופאים מומחים ממליצים להתחסן מפני השפעת
וגדולי הרבנים שליט"א קוראים להקדים ולהתחסן

מרפאת האירוסים
רח' הארוסים 2
טלפון: 04-8807525

מרפאת גבעה ג'
רח' חצב 27
טלפון: 04-6141840

מרפאת סביון
רח' סביון 40
טלפון: 04-6641025

מנהל קשרי קהילה לשירותכם:
הרב דניאל בוקבזה 054-8457898

חדש